

Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar
Magyar Nyelvtudományi Tanszék

A LABDARÚGÁS SZLENGJE

TÉMAVEZETŐ:

KIS TAMÁS

KÉSZÍTETTE:

LUKÁCSI LINDA

MAGYAR – OLASZ SZAKOS HALLGATÓ

DEBRECEN, 2007

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés	3
II. A szlengről általában.....	5
III. Szleng és játék	8
IV. Labdarúgás	11
V. Gyűjtés módszere.....	14
VI. A labdarúgás szlengjének szóalkotásmódjai	16
1. Külső szóalkotás	16
1.1. Idegen szók átvétele	16
1.2. Köznyelvi szók átvétele.....	17
1.3. Régi labdarúgó nyelvből való szavak.....	17
2. Jelentésbeli szóalkotás	18
2.1. Névadás	18
2.2. Névatvitel	19
2.3. Jelentésátvitel	19
2.4. Jelentésbővülés	20
2.5. Jelentésszűkülés	20
3. Alaki szóalkotás	20
3.1. Szóösszetétel	20
3.2. Szóképzés	20
4. A szóalkotás ritkább módjai	22
4.1. Mozaikszó-alkotás.....	22
4.2. Elvonás	22
4.3. Szóferdítés.....	22
5. Szójárások.....	22
VII. A szleng gyakorisága egyes témakörökben	25
VIII. Érdekes jelenségek a labdarúgás szlengjében	27
IX. Zárszó	29
Rövidítések	30
A labdarúgás szlengszótára	31
Felhasznált irodalom	44

I. BEVEZETÉS

Szakedolgozatom „A labdarúgás szlengje” címet kapta. Ez a cím nagyon általánosnak tűnhet, nem megfelelően leszűkített témát határoz meg a valamilyen csoportok szlengjét vizsgáló munkákhoz képest. Nagyon sok tudományos munka csupán kisebb csoportok szlengjét vizsgálja: egy adott területhez, vagy társadalmi rétegekhez kapcsolódóan. Véleményem szerint talán nem is lehet szigorúan elkülöníteni a két kategóriát bizonyos csoportok szlengjét vizsgálva.

Dolgozatom célja nem az, hogy egy adott labdarúgó egyesület, vagy több egy területhez köthető csapat szlengjét analizáljam (hiszen teljesen bizonyos, hogy minden csapatnak megvan a maga szlengje, mivel a szleng mindig kiscsoportokban születik meg), hanem hogy megvizsgáljam a labdarúgás szlengjét és annak szókincsét, mely nemcsak területhez, vagy társadalmi réteghez köthető, hanem elsősorban azonos érdeklődésű egyénekhez. A labdarúgás pedig egy olyan sportág, melynek játékosai és szurkolói területileg és társadalmilag is mások lehetnek, de a játék révén azonos érdeklődési körű csoporttá válnak. A labdarúgás Magyarországon nemcsak egy sportág, hanem annál több: életmód, életforma mind a labdarúgók, mind a játékot nyomon követők számára. Tehát létjogosultsága van annak, hogy a labdarúgás szlengjéről beszéljek általában. A televíziós közvetítések alkalmazásával a kommentátorokon keresztül a nézők is részeseivé válnak az élménynek és így a mérkőzés közvetítője médiumként jelenik meg a játékosok és a nézők között. Van még egy fontos tény, amit figyelembe kell venni: ma a labdarúgócsapatok nem úgy szerveződnek mint régen (területileg, vagy szakmaspecifikusan), a játékosok szabadabban mozoghatnak a klubok között, nincsenek egy területhez, egy meghatározott egyesülethez kötve egész pályafutásuk során.

Témaválasztásomban nagy szerepet játszott, hogy én magam is labdarúgó vagyok, sőt családom férfi tagjai is ezt a sportágat űzik, űzték. Ezért gyermekkorom óta futballpályák mellett, vagy magán a játéktéren is igen sok időt töltöttem, így jól ismerem a pályák hangulatát, az öltözők légkörét.

Emellett dolgozatom aktualitását jelzi a 2006-os németországi futball-világbajnokság, melynek televíziós közvetítéseit olyan emberek társaságában néztem, akik ezelőtt nem érdeklődtek a labdarúgás iránt, nem néztek sem élőben, sem televízióban futballmérkőzéseket. Az ő kérdéseik sokat segítettek nekem dolgozatom megformálásában, mivel sok ki-

fejezésre, szóra kérdeztek rá, melyeket nem értettek, nem ismertek. Ezeknek a szavaknak a használatán én nem ütköztem meg a közvetítés alatt, hiszen én is használom azokat, de természetesen nem az ő társaságukban, számukra viszont néha mulatságos, néha érthetetlen, néha valamire hasonlító szavak voltak csupán. Tehát korpuszom egy része saját gyűjtés, közvetlenül a labdarúgás közegéből való, és egy másik részét teszik ki a világbajnokságon a kommentátorok által használt szleng szavak.

Nyelvészeti megközelítésből a témaválasztásom aktualitását indokolja, hogy napjainkban a nyelvészet a szóbeliség felé fordul, hiszen eddig a tradicionális nyelvmegközelítés az írott, nagyrészt irodalmi szövegek vizsgálatával foglalkozott. Ezt a megállapítást támasztja alá egyfelől az is, hogy dominánsabbá vált azoknak a mondatoknak a vizsgálata, melyek szituációba ágyazottak, vagyis maga a pragmatika. Másfelől a rétegnyelvekkel foglalkozó irodalmak, tudományos igényű munkák egyre szélesebb körben terjedtek el, és egyre többen foglalkoznak is vele, melynek legfőbb oka, hogy napjainkban, az információs társadalom révén a rétegnyelvek lexikája egyre inkább beszűrődik a sztenderd nyelvbe. Például a televízióban látható és hallható nyilatkozatok, vagy akár az internet, chat révén, hiszen a leírt, rögzített szöveg szinte teljes mértékben a szóbeli szöveg, a formai szabályokat sem tartja meg.

De gondolhatunk irodalmi művekre, például MÁNDY IVÁN A pálya szélén című regényére vagy ESTERHÁZY PÉTER munkáira, melyekben a szerzők az élőbeszédet utánozzák. Például ESTERHÁZY PÉTER legutóbb megjelent könyvében (Utazás a tizenhatos mélyére) is a következőt olvashatjuk: „Vargazoli (egy szó!)”, „embékettő”, „budaikocsishidegkútipuskáscsibor” (ESTERHÁZY 2006: 17, 39, 49). Tehát az irodalmi művekben is egyre gyakrabban jelennek meg az élőbeszéd szófordulatai. Sőt a szleng is részévé válhat az irodalmi művek nyelvezetének. Ebben a regényben is olvashatunk példákat a labdarúgás szleng szavaira, melyek ezáltal túllépnek azon csoporton, melyben keletkeztek, tágabb körben válhatnak ismerté.

Ez is azt bizonyítja, hogy a labdarúgás szlengje nincs erőteljesen kötve sem egy adott területhez, sem egy társadalmi réteghez, de azt mindenképpen fontosnak tartom megjegyezni, hogy létrejötté mindig egy kiscsoporthoz köthető.

II. A SZLENGRŐL ÁLTALÁBAN

Nagyon sok tanulmány, sőt hosszabb lélegzetű munka próbálta már megfogalmazni mi is a szleng, de még nem sikerült olyan meghatározást találni, melyet mindenki elfogadott volna. Csupán egyetlen dolog van, ami minden, a szlenggel foglalkozó kutató számára elfogadható és amit PAUL ROBERTS fogalmazott meg: „A szleng azon jelenségek egyike, melyeket mindenki felismer, de senki nem tud meghatározni” (ROBERTS 2002: 131). Ez a megjegyzés kétségkívül igaznak látszik, (valamilyen szinten hagyatkozom is rá az anyaggyűjtés során), de nem határozza meg pontosan magát a fogalmat, ezért a vizsgálódás során nem is hivatkozhatom rá.

A szakirodalmak olvasása után, arra a megállapításra jutottam, hogy mindegyik tudományos igényű munka más felől közelít a szleng fogalmához, ebből adódóan más és más definíciók születnek, melyek nem lehetnek teljes körűek, de részigazságokat tartalmaznak, melyek több definícióban is megtalálhatóak.

A legtöbb meghatározás egyik alapkritériuma a szleng informális volta, hiszen a szleng „azon normák megszegése, melyeket a nyelvhasználók bevettnek és konvencionálisnak ítélnék egy bizonyos kontextuson belül. (...) Ez azt jelenti, hogy a résztvevők reakcióiban kell a kutatónak annak jeleit keresni, hogy mit tekintenek formálisnak vagy informálisnak egy adott helyzetben. Ám a válaszokat is kontextusukban kell vizsgálni, tehát az időt, a kultúrát, a szituációt, a résztvevőket és az interakció helyi kontextusát is figyelembe kell venni.” (FORSSKÅHL 1999: 81). Amennyiben teljes mértékben elfogadnám ezt az álláspontot, akkor azt állítanám, hogy a labdarúgás szlengje és szaknyelve nem különül el. Hiszen normasértő nyelvhasználatnak tekinthető mindkettő.

Az interakciós megközelítésnél sokkal inkább elfogadható számomra a szlengnek, mint sajátos nyelvhasználati formának a meghatározása. Mivel a labdarúgás szaknyelve rögzítve van A labdarúgás játékszabályaiban, így az elkülönül az egyéni nyelvhasználattól.

KIS TAMÁS így határozta meg a szlenget: „Véleményem szerint a szlenget mint stilisztikai jelenséget nem lehet a stílusárnyalatok alapján meghatározni, ugyanis a szleng ennél magasabb szintű stilisztikai kategória: beszédstílus vagy BAHTYIN terminusát átvéve: a beszéd egyik műfaja” (KIS 1997: 244). A kijelentés második felét bírálta felül PÉTER MIHÁLY, aki nem ért egyet a *beszédműfaj* terminusának használatával. Ő inkább a *beszédmód* kifejezést javasolja és a következőt állapítja meg: „Beszédmódnak (...) a nyelv használatá-

nak olyan változatát nevezhetjük, amelynek sajátosságát nem a közlésnek a közlési helyzethez történő funkcionális megfeleltetése, sem pedig a beszélőnek valamely társadalmi csoporthoz való tartozása, hanem a beszélő meghatározott attitűdje, beállítottsága határozza meg.” (PÉTER 1999: 32). A szlengről alkotott elképzelésemhez ez a megközelítés áll a legközelebb, kiegészítve azzal, hogy a szleng elsődlegesen beszédmód és csak másodlagosan a szavak összessége, hiszen a szavak is egy adott beszédhelyzetben nyerik el tényleges jelentésüket.

A beszédhelyzetnek, illetve a szöveggörnyezetnek igen fontos szerepe van a szleng és a szaknyelv egymáshoz való viszonyának vizsgálatakor. Hiszen, mint már fentebb említettem, a szleng interakciós megközelítése nem teljesen pontos, hiszen nem különíti el a szlenget megfelelő mértékben a szaknyelvtől. „A szaknyelv azokat a fogalmakat nevezi meg, amelyek a szakma gyakorlásában szükségesek, de a bázisnyelvben nincsenek meg, vagy fogalmi tartalmuk nem elég pontos. (...) A szaknyelvekkel szemben a szleng nem megnevez, hanem újranevez, azaz a már elnevezett dolgokat újabb és újabb nevekkal látja el minden látható «praktikus» ok nélkül.” (KIS 1992: 345). Tehát a szlengbe a szöveggörnyezet, illetve beszédhelyzet alapján beletartozhatnak olyan szavak is, melyek részei a szaknyelvnek, vagyis nem állapíthatunk meg éles határt a szaknyelv és a szleng szavai között. Ezen a ponton látszik beigazolódni a PAUL ROBERTS által megfogalmazott és a fentebb már idézett szleng-meghatározás.

Figyelembe kell venni a szociolingvisztikai vizsgálatot is. Ez a megközelítés elkerülhetetlen akkor, ha azt a nézetet fogadom el, hogy a szleng beszédmód. Hiszen ennek a terminusnak csak akkor lehet létjogosultsága, és csak akkor működhet, ha van egy olyan közeg, mely működteti azt. Arról, hogy ez a közeg milyen összetételű, milyen normákat tekint meghatározhatónak, és szerveződésében milyen szempontok játszanak szerepet (társadalmi, területi, szakmai hovatartozás), arról ugyancsak megoszlik a szakirodalom véleménye. Tehát szociolingvisztikai megközelítésből „a szleng csoportnyelv (szociolektus), mely kis létszámú, hosszú időt együtt töltő, azonos foglalkozású vagy érdeklődési körű csoportokban születik, és fontos társadalmi szerepet is betölt ezekben a közösségekben: erősíti az összetartozás érzését, és elkülöníti az adott közösséget a többitől. A beszélőközösségek szerinti vizsgálat jelentőségét jól mutatja, hogy — nemcsak a magyar nyelvtudományban — e szerint szokták meghatározni a szleng különböző típusait (diáknyelv, tolvajnyelv, katonai szleng stb.)” (KIS 1997: 246). Tehát ilyen értelemben beszélhetünk labdarúgó szlengről is.

Mivel dolgozatomban nem arra hivatott, hogy a különböző szleng definíciókat és meghatározásokat egyébe olvassza vagy rendszerezze, így nem fordítok több figyelmet az egyes elméletekre, hanem igyekszem meghatározni, hogy milyen jelentésben fogom használni a szleng terminust a továbbiakban.

A szleng, olyan sajátos nyelvhasználati-stilisztikai forma, beszédmód, mely egy adott csoporthoz való tartozást fejezhet ki, illetve sajátos kifejezés- és szókészlettel rendelkezik. Legfontosabb tulajdonsága, hogy élőlőszőban terjed, elkülönül mind a köznyelvtől, mind a szaknyelvtől. Betöltheti a rövidítés, egyszerűsítés, a játékosság, a kifejezőképesség, poétikusság, metaforikusság funkcióját, melyet a korpusz vizsgálata során majd részletesebben elemzek, és kifejtek.

III. SZLENG ÉS JÁTÉK

G. F. DRAKE „A szleng társas szerepe” című munkájában azt írta, hogy a fennálló rend megtagadására használják a szlenget, melynek bizonyítéka, hogy a szleng szavak nem státuszjelölők, és nem a konvenciót jelképezik. ROBERT L. CHAPMAN „Mi a szleng?” című tanulmányában a következőket vallja: „a szleng egy olyan kisebb társadalmi csoport elhatárolása a többségtől, amelyhez csatlakozni, és amelyet megérteni kényelmes, és amely az én számára menedékkül szolgál. Egyúttal az én szubkultúrán belüli meghatározása és előtérbe helyezése is az okosság, a kontroll, a naprakészség, a polgárpukkasztás, az elszánt és általában szatirikus szellem és az (akár fallikus) agresszió révén. Mindez a lélek viszonylag sekély szintjén történik, s könnyen megérthető. S mindez megmagyarázza a legtöbb dolgot, amit a szlengről tudunk és érzünk.” (CHAPMAN 1999: 276).

Ebből kiindulva megállapíthatjuk, hogy a szleng nem elsősorban nyelvészeti kategória, hanem annál mélyebben gyökerezik a tudattalanban, tehát valójában attitűd, érzés. Ha elfogadjuk ezt az állítást, akkor arra következtetésre kellene jutnunk, hogy a szleng minden emberi nyelvben megvan azáltal, hogy az egyes emberek tudattalanjukban hordozzák. Azaz a szleng nyelvi univerzálé. Sőt KIS TAMÁS a következőket írja ezzel kapcsolatban: „Mivel a szlenget (és vele együtt a nyelvet) létrehozó okok az ember legalapvetőbb emberi tulajdonságaiból, a Homo sapiens társas jellemzőiből származnak, azt is elmondhatjuk, hogy létrejöttének elsősorban nem nyelvi, hanem biológiai-etológiai-szociális okai vannak, épp ezért a szleng nem egyszerűen nyelvi, hanem «emberi» univerzálé is.” (KIS 2006).

A megállapítást KIS TAMÁS kapcsolatba hozza a karnevállal: „... a szleng fő funkciója a fatikus, kapcsolatfenntartó, -megerősítő és identitásjelző funkció a nagyobb közösségen belüli kiscsoportokban. A szleng tulajdonképpen a kiscsoport és az egyén verbális lázadása a hierarchia ellen, ami az egó védelmét és a csoportnyomás alóli felszabadulást szolgálja. Ebben a szerepében és alkalmazott eszközeiben a szleng rendkívül közel áll a bahtyini karnevál felszabadító nevetéséhez és lefokozó-materializáló groteszk realizmushoz, vélhetőleg azért, mert a szleng a karneváli felszabadító nevetést, és ezzel magát a karnevált menti át a hétköznapokba.” (uo.). Hiszen a karnevál idejére a társadalom megszott rendje felbomlik, a státuszok felcserélődnek és minden a feje tetejére áll. A normák is felfüggesztődnek és a karnevál idejére megszűnnek a formalitások. A karnevál természetesen magával hoz egy sajátos nyelvezetet is, mely az ünnephez híven normasértő, nem hiá-

nyoznak belőle trágár kifejezések, jellemző rá a halandzsza használata és természetesen a szleng is.

Jól látható tehát, hogy a karnevál kiszakítja az embert a mindennapokból, felszabadítja a társadalom által rárótt szabályoktól és elvárásoktól, mely a nyelvében is tükröződik. Azonban nem szabad elfelejtenünk, hogy mindez csak a karnevál, az adott ünnep idejére szól, amint vége van, ismét érvénybe lépnek a társadalmi kötöttségek és elvárások. A karnevál tehát megerősíti a hétköznapi értékrendet, hiszen nem szünteti meg a gátakat teljesen, csupán szünetelteti a kötöttségeket, ezáltal tudatosítva az emberekben, a fennálló rend szilárdságát. BAHTYIN így ír erről: „a karnevál nem szakad szét játszókra és nézőkre. (...) A karnevált nem szemlélik, hanem *élik*, s *mindenki* éli, mert eszméje *össznépi*. Míg a karnevál tart, nincs más élet, csak a karneváli. Nem lehet elkerülni, mert nincs térbeli határa. Karnevál alatt csak a karneváli törvények, vagyis a karneváli *szabadság* törvénye alapján lehet élni.” (BAHTYIN 1976: 306).

Ezt a jellemzését a karneválnak érvényesnek tartom a labdarúgásra is. Hiszen a mérkőzés idejére mindannyian megfeszülünk a mindennapok gondjairól, a társadalmi elvárásoktól. Jól látható tehát, hogy a labdarúgás is karnevál bizonyos értelemben. Hiszen a szurkolók ezrei, manapság csupán néhány száz lelkes néző sörrel és napraforgómaggal a kezében, torkaszakadtából üvöltött, szurkolt csapatának a lelátón. Bátran kiereszthették a hangjukat, előtörhettek érzelmeik, melyek a munkás hétköznapi életben elfojtottak. „A szemlélődőkből rögvest kommentátorok, egymással egyetértők és/vagy vitatkozók, bosszankodók, lelkesedők, jó tanácsokból ki nem fogyók lesznek. Számos sportág esetében a nézők nem valamiféle járulékos elemnek tekinthetők, de a játék lényegéhez tartoznak, ahogy ez például az antik olimpiák vagy a középkori lovagi tornák kapcsán is állítható.” (FODOR 2005: 3: 6) NIETZSCHE következő idézete is ezt támasztja alá: „Az értelmetlenség öröme. — Hogyan örülhet az ember az értelmetlenségnek? Pedig éppen erről van szó mindaddig, amíg nevetnek az emberek; sőt azt is hozzátehetjük, hogy majdnem mindenütt örülnek az értelmetlenségnek, ahol csak létezik boldogság. Ha valamely tapasztalatot önmaga ellenébe lendítünk át, célszerűt a céltalanba, szükségszerűt a tetszőlegesbe, de oly módon, hogy az átlendítés folyamata nem tesz kárt e minőségekben és ettől jókedvünk támad csupán egyetlenegyszer is, akkor mindez átmenetileg felszabadít minket a szükségszerű és a célszerű, valamint a szokványos tapasztalás rabsága alól, amelyben könyörtelen urunkat látjuk; akkor játszunk és nevetünk, ha a várt dolog (ami rendszerint szorongással és feszültséggel tölt el) ránk nézve baj nélkül következik be. Rabszolgák érezték ezt az örömet a szaturnáliákon.” (NIETZSCHE 1990: 161).

A játékosok is a játék idejére más emberekké válnak, leleplezik valódi bensőjüket, ilyen értelemben számukra a játék idejére megszűnik a külvilág és annak normarendszere. A játéktér egy új világ, amiben nem érvényesek a mindennapok szabályai: nem biztos, hogy a leggazdagabb vagy a magasabb társadalmi réteghez tartozó ember a játéktér világán belül is ugyanakkora befolyással bír. Megeshet, hogy egy nála alacsonyabb társadalmi helyzetű ember parancsol a játékban, mert tehetségesebb nála, hiszen a játék újabb szabályokat határoz meg, melyek minden, a játékban résztvevő számára egyformán vonatkozik. Legyen bárki, aki a játékban részt vesz, szegény, vagy gazdag, segédmunkás vagy egyetemi docens, a játéktéren, a játékszabályok által egyenrangúvá válnak, így egyformán vonatkoznak rájuk a szabályok. Amennyiben nem fogadják el a szabályokat, úgy a játékban sem vehetnek részt. A játék tehát megszünteti a társadalmi kötöttségeket, de a karnevállal ellentétben nem állítja fejre a szabályokat, csupán újabb kötöttségek bevezetésével, egyenlőséget biztosít. Az új helyzet, a játék ezért képes kihozni az emberből a valódi énjét, mellyel együtt jár egy sajátos stilisztikai nyelvhasználati forma. Tehát a labdarúgás és a karnevál hasonlítanak funkciójukat tekintve, mivel mindkettő a fennálló normarendszert szünteti meg időlegesen, de eközben felállítja a maga szabályait, rítusait.

De fel kell tennem a kérdést: mi a helyzet azokkal a játékosokkal, akik nem csupán hobbiból, kikapcsolódásból játszanak, hanem hivatásuknak, munkájuknak választották, vagyis azoknak, akik számára megszűnik, mint játék. Van-e különbség a profi játékosok és az amatőrök szlengje között?

Kutatásom és gyűjtésem talán nem lesz reprezentatív, de remélem, azért tartalmaz majd olyan eredményeket, melyek eleget tesznek a tudományos igényű munkáknak.

IV. LABDARÚGÁS

A dolgozat célja nem az, hogy minél többet megtudjunk a labdarúgásról, annak történetéről, szabályairól, de azért néhány dolgot fontosnak tartok megemlíteni. Főleg azokra a sajtósájakra fogok kitérni, melyek valamilyen módon kapcsolódnak a szlenghez.

Véleményem szerint akármilyen is a mai magyar labdarúgás, mégis van, létezik. Mindenki hallott már az Aranycsapatról, vagy Puskás Ferencről, sőt talán még Albert Flóriánról, Nyilasi Tiborról vagy Töröcsik Andrásról is. Láthatta őket a televízió archív felvételein, vagy meséltek róluk az apák és nagyapák. Paradox módon a labdarúgást nem nagyon követők, talán egyetlen aktív magyar játékos nevét ismerik: Koplárovcics Béláét, aki a Népstadionban (ma: Puskás Ferenc Stadion) gólt lőtt a Manchester Unitednek 2002-ben, mellyel a Zalaegerszeg csapata legyőzte Anglia egyik legerősebb labdarúgó csapatát. Manapság az emberek inkább a külföldi labdarúgást követik nyomon. Gondoljunk csak bele, hogy a 2006. évi világbajnokság már az ötödik alkalom, melyen nem vett részt a magyar csapat: az 1986-os mexikói világbajnokság óta nem szerepelt a nemzeti csapat a világtornán. Húsz éve nem tartozunk a legjobbak közé, de maga a labdarúgás, akár jogosan, akár jogtalanul, még mindig a legnépszerűbb sportág. Elég csak arra gondolni, hogy mennyi ember gyűlt össze a kivetítők előtt, hogy együtt nézhessék, szurkolhassák végig a világbajnokság mérkőzéseit. Igaz a labdarúgás mára már üzletté vált, egyre inkább a pénzszerzés motiválja, ezért igyekeznek a hölgyeket is megnyerni a sportág számára. Egy-egy reklámban nem azért szerepeltetik Beckhamet vagy Figót, mert ők a legtehetségesebb játékosok, hanem mert vonzó külsejük miatt a nők is felfigyelnek rájuk, és rajtuk keresztül a sportágra is. Valójában ezzel nincs is semmi baj, hiszen ezáltal csak növekszik a labdarúgást kedvelők száma. Ugyanakkor ez a sport szakmai mivoltát csökkentti, bulvár jellegűvé teszi. Ott van például a világbajnoki döntő. A legtöbb embernek nem az jut az eszébe, hogy Olaszország büntetőrúgásokkal megnyerte a mérkőzést, és története során negyedszer lett világbajnok, hanem az a jelente idéződik fel, amikor Zinedine Zidane a franciák csapatkapitánya mellkason fejelte az olasz válogatott védőjét, Marco Materazzit.

A labdarúgás népszerűségét mutatja, hogy egyre több cég reklámja épül valamilyen módon a labdarúgásra. Itt nem elsősorban a játékosokra kell gondolnunk, már csak azért sem, mert az aktív magyar játékosok nem örvendenek túl nagy népszerűségnek. De a rádió és televízió reklámjait igyekeznek a labdarúgás hangulatára alapozni. Egyre több komment-

tátor vesz részt hirdetések készítésében, és egyre többször kölcsönzik hangjukat reklámokhoz. Tehát a labdarúgásnak még ma is van hátszaga, tömegbázisa, létjogosultsága.

Magyarországon 1901-ben, öt csapattal indult el az első labdarúgó-bajnokság. Nálunk tehát százhat éves múltja tekint vissza a labdarúgás, de természetesen már ez előtt is játszották ezt a játékot hazánkban.

Kezdetekben a sportegyesületek területileg szerveződtek. A legtöbb esetben kávéházakban gyűltek össze és itt alapították meg az egyesületeket. Ezek a lokális szerveződésű klubok gyakran kerületeket öleltek fel. A szakmaspecifikus sportegyesületek kisebb hangsúlyt kaptak. Ez a két szerveződési elv: lokális és szakmaspecifikus párhuzamba állítható a nagycsoport-szlengek két nagy fajtájával, melyekben „a kiscsoportok közötti azonosság alapvetően kétféle lehet: területi (az egy helyen, egymás közelében működő csoportok között) és szakmai (az azonos foglalkozást, hobbit űző, azonos életmódot folytató stb. csoportok között). Ennek megfelelően a nagycsoport-szlengeknek két nagyobb fajtáját különböztethetjük meg: a helyi szlengeket és a szakszlengeket. A helyi szlengeken a területileg szerveződő nagycsoport-szlengeket (egy falu, város, városrész, iskola szlengejét) érthetjük. Erre a szlengtípusra jellemző, hogy szókincese szakmától független, a kiscsoport-szlengek általános szókinceséből származik. A szakszlengek érdeklődési, foglalkozási alapon elkülönülő csoportokra (katonai, diák, tolvaj, labdarúgó, narkós stb.) jellemzők. Szókincsük a szakmától függő, az azonos szakmához tartozó kiscsoport szlengejének speciális szókinceséből származik.” (KIS 1997: 250). Azonban manapság nem jellemző a labdarúgó csapatokra, hogy kizárólag területileg, vagy szakmaspecifikusan szerveződnének. Különböző területről, sőt országból érkezők is alkothatnak egy csapatot, akár minden évben más csapatban játszhatnak.

A kezdetektől fogva sok változáson ment keresztül a labdarúgás és itt nem elsősorban a szabálymódosításokra gondolok, hanem a játékfelfogásra, játékmódszerre, és a technikai fejlődésre, mely a labdarúgást kísérte, kíséri. A fejlődés a labdarúgás sportnyelvében is jól nyomon követhető. BOTH JÓZSEF edzőknek írt módszertani kézikönyvében a következőket írja: „A könyvben leírt szaknyelv egyes esetekben eltér a megszokottól, de a könnyebb érthetőség végett a szövegben utalunk az új elnevezésekre is, pl. támadás (rég) – labdabirtoklás (új), védekezés (rég) – ellenfél labdabirtoklása (új).” (BOTH 2001: 11). Vagyis a nyelvhasználatra is befolyással vannak az újítások. Kérdéses azonban, hogy a labdarúgás szlenge mennyiben követi ezt az újfajta sportnyelvet, ha egyáltalán követi. A korpusz elemzése után erre a kérdésre is választ kapunk.

A labdarúgás szabályait, és magának a játéknak a kialakulását nem tartom fontosnak ismertetni, hiszen dolgozatom szempontjából nem releváns.

Ami azonban még elő fog kerülni a későbbiekben is, az a kommentátor nyelvhasználata lesz, hiszen a közvetítések alkalmával elhangzó szavak is vizsgálódásom tárgyát képezik. Az élő közvetítések alkalmával „... egy sportriporter, egy tévémondó vagy egy komikus egyszerre vezethet be az otthonok millióiiba egy étellel teli új szót, amelyet egy csoport már használ, ezáltal egy csapásra közkeletűvé téve azt”. (D. W. M. 1999: 224). Másrészt viszont „a helyzet még bonyolultabb az irodalmat és az újság- és folyóiratszövegeket tekintve, hiszen a szerzők alkalmasint meg is újíthatják a szlenget, de ugyanígy felhasználhatnak szavakat és kifejezéseket olyan interakciókból, melyeknek tanúi voltak, illetve amelyekben részt vettek”. (FORSSKÅHL 1999: 77). Tehát maga a kommentátor is ugyanúgy részese a labdarúgás szlengeinek, mint maga a játékos, vagy a néző. Sőt nemcsak egyszerű használója a szlengeknek, de terjesztője is. Igen fontos szerepe van abban, hogy a televízió előtt ülő nézők átérezzék a „karneváli” hangulatot. Mivel a labdarúgás napjainkban is nagy népszerűségnek örvend, és sokan nyomon követik egyes eseményeit, izgulják végig a televíziós közvetítéseket, természetes, hogy átlépi saját mikroközegét a sajátos nyelvhasználat is. Ilyen szempontból a kommentátor médiumként is működik, hiszen a közvetítés alkalmával ő az, aki megpróbálja minél élvezhetőbbé tenni a mérkőzéseket, így akar valamilyen érzelmeket kiváltani. Erre pedig a szleng a legalkalmasabb, hiszen emocionális, eltér a hétköznapiétól, de olyan értelemben, hogy nevetésre készíti az embert. Gondoljunk csak el, mennyire unalmasan telne el a kilencven perc, ha csak szakszavakat, szakszargont használnának. E mellett a kommentátor azért is szívesen használja a szlenget, hogy kihasználja annak legjellemzőbb tulajdonságát, a hiperszinonimitást.

Összegezve az eddigieket elmondhatjuk, hogy a labdarúgás szlenge tehát a nagycsoport-szlengek közé tartozik, amelyek „olyan kiscsoportok, beszélőközösségek szlengeiből absztrahálódnak, amelyek valamiben azonosak, és azonosságuk miatt egymással lazább vagy szorosabb kapcsolatba kerülhetnek oly módon, hogy tagjaik között átfedés vagy érintkezés alakul ki. Az egyes beszélők közvetítik a kiscsoportok szlengeit a másik beszélőközösségbe, és ezáltal egyféle kiegyenlítő szerepet játszanak”. (WikSzl. 2007). A labdarúgás szlenge a nagycsoport-szlengeken belül is a szakszlengek közé sorolható, mivel a kiscsoportok érintkezése a közös szakmából fakadó szókinccsen alapul.

Tehát a labdarúgás szlenge nem korlátozódik szigorúan egy adott csoportra, területre, de az, természetesen vitathatatlan, hogy mindig egy adott csoportban születik meg, és onnan terjed tovább.

V. GYŰJTÉS MÓDSZERE

Az anyaggyűjtést kérdőívek segítségével végeztem, melyet a börtön szleng gyűjtéséhez készített kérdőív alapján állítottam össze. A kérdőív mellett saját följegyzéseket is készítettem, mind a játéktéren elhangzottakról, mind az öltözőben hallottakról. A korpuszom nagy részét tehát olyan szavak képezik, melyek az adatközlőktől származnak, másik részét pedig azok, az általam gyűjtött szavak jelentik, melyeket az edzések és mérkőzések során, valamint tévéközvetítések, különösképp a 2006. évi labdarúgó-világbajnokság, alkalmával jegyeztem le.

A kérdőív összeállításánál arra törekedtem, hogy segítséget nyújtsak az adatközlőknek, ezért fogalmi témaköröket adtam meg, hogy könnyebb legyen összegyűjteni az általuk ismert szleng szavakat és kifejezéseket. A kérdőív kitöltésére hosszabb idejük volt az adatközlőknek, sőt, arra is megkértem őket, hogy többen töltsenek ki egy kérdőívet, hogy egymás között megbeszélve a lehető legtöbb kifejezés és szó az eszükbe jusson.

Az adatközlők egy részét a nemzeti bajnokság másodosztályában szereplő jászberényi JSE – Vasas labdarúgó csapatának játékosai és edzője töltötték ki. Ők heti hat alkalommal napi másfél órát töltenek edzéssel, így tehát napi kapcsolatban vannak egymással, sőt barátinak is mondható viszonyuk. Mint a nemzeti bajnokság másodosztályában szereplő csapatok labdarúgóinak nagy része, ők is amatőrök. E mellett adatközlők voltak más alacsonyabb osztályban szereplő csapatok játékosai is, valamint olyan emberek is, akik bár nem gyakorolják ilyen rendszerességgel a labdarúgást, de a barátokkal heti egyszer összegyűlnek játszani, és figyelemmel követik a labdarúgást. A kérdőívet az MTK női labdarúgói közül is kitöltötték, valamint az első osztályban szereplő DVSC labdarúgói közül néhányan. Tehát mind nők, mind férfiak, amatőr és profi labdarúgók is kitöltötték.

A kérdőíveket igyekeztem minél különbözőbb foglalkozású, lakóhelyű és életkorú személyekkel kitöltetni. Kíváncsi voltam, az adatközlők viszonyára a labdarúgáshoz, és csapattársaikhoz. Ezért a kérdőívben rákérdeztem, hogy milyen szinten foglalkoznak, és mióta a labdarúgással, és mennyire szoros kapcsolat fűzi őket csapattársaikhoz. Az adatközlők összetétele tehát minden szempontból igen változatos, de a labdarúgás összeköti őket. Érdekes volt, hogy az adatközlők szinte kivétel nélkül barátinak, nagyon szorosnak nevezte a kapcsolatát labdarúgótársaikhoz, függetlenül attól, hogy hetente mennyi időt töltenek együtt a játéktéren.

Természetesen a szótárkészítéskor csak azokat a szavakat vette figyelembe, melyek nem voltak csapat-specifikusak, azaz nem köthetők kizárólag egy baráti társasághoz, egy labdarúgócsapathoz, egyénekhez. Így próbáltam eleget tenni a dolgozatom elején megfogalmazott célkitűzésnek: a labdarúgás szlengjét megvizsgálni általában és nem egy adott csapatra, illetve területre leszűkítve analizálni.

VI. A LABDARÚGÁS SZLENGJÉNEK SZÓALKOTÁSMÓDJAI

Bár nagyon nehéz pontosan meghatározni a szlenget, de az biztos, hogy a nyelv része, tehát ugyanazok a nyelvi szabályok, szóalkotási módok vonatkoznak rá, mint bármely más nyelvi rétegre. Vagyis érdemes megvizsgálni a szleng szavakat a magyar szóalkotás módjai szerint.

1. Külső szóalkotás

1.1 Idegen szók átvétele. Mint a labdarúgás sportnyelvben általában, úgy a labdarúgás szlengjében is találni idegen szavakat. Meglehetősen sok szleng szó valamilyen idegen nyelvű átvétel, különösen az angol nyelvből került be sok szó a labdarúgók szlengjébe, ami abból adódik, hogy magát a labdarúgást is angolok találták ki. Természetes tehát, hogy a játék átvételével annak szaknyelvét is átvették. A labdarúgás sportnyelvében igen sok angol szó van a mai napig is. Ezek nagy része még a sportnyelv magyarosítása előttről való. A labdarúgás szlengjében ilyen angol idegen szavak például a: *bekk* 'védő' < ang. *back* 'védő'; *taccs* 'bedobás' < ang. *touch* 'érintés'; *ofszájd* 'les' < ang. *offside* 'les'; *falt* 'szabálytalanság' < ang. *fault* 'hiba, vétség'; *tréner* 'edző' < ang. *trainer* 'edző'. Ezek a szavak talán már nem is tűnnek idegennek, hiszen az évek során beépültek a labdarúgás nyelvébe. Manapság is megfigyelhető az angol szavak átvétele, melyek újabban kerültek/kerülnek be a labdarúgás szlengjébe. Mostani gyűjtésemben találhatóak a következők: *bossz* 'a csapat elnöke' < ang. *boss* 'főnök'; *tím* 'csapat' < ang. *team* 'csapat'; *kócs* 'edző' < ang. *coach* 'edző'; *dzsojsztik* 'irányító-középpályás' < ang. *joy-stick* 'botkormány'; *penálti* 'büntetőrúgás' < ang. *penalty* 'büntetés'. Az új angol átvételek beszivárgását a labdarúgás szlengjébe a szleng identitánsként való értelmezésével magyarázhatjuk. Hiszen ahogy a szurkolók hasonlítani kívánnak kedvencükhöz és magukra öltik legkedvesebb játékosuk mezét, úgy a labdarúgók is szeretnék úgy és olyan körülmények között játszani, mint a külföldi, magasabb színvonalú játékosok, ezért nyelvhasználatukat is átveszik, hogy még inkább azonosuljanak velük. Ez azonban még nem indokolná az angol átvételek gyakoriságát, hiszen a spanyol vagy olasz labdarúgás is magasabb színvonalú, mint a magyar. De az angol nyelvet tanulják és ismerik hazánkban a legtöbben, ezért használják előszeretettel a labda-

rúgók is a beszédükben. Az angol nyelvismeret bizonyítéka az is, hogy az adatközlők az angol átvételeket — kevés kivételtől eltekintve — az angol helyesírásnak megfelelően jegyezték le (például: *boss*, *team*, *coach*), addig a német *Mannschaft* 'csapat' átvételt minden adatközlő *mancsaft*-ként adott meg.

Az angol szavakhoz képest igen kevés a német szavak átvétele, mindössze négy általam összegyűjtött szleng szóról állítom bizonyosan, hogy német nyelvből átvett szavak: *spíler* 'játékos' < ném. *Spieler* 'játékos'; *mancsaft* 'csapat' < ném. *Mannschaft* 'csapat'; *luftot* rúg 'levegőbe/lyukat rúg' < ném. *Luft* 'levegő'; *ziccer* 'biztos 'gólhelyzet' < ném. *Sicher* 'biztos'. A *korner* szó egyes források szerint a német nyelvből került a magyar sportnyelvbe, és így a szlengbe is, mely a német *Korner* 'sarok' szó átvétele (BENKŐ 2003: 58). BENCZE IMRE azonban angol átvételnek véli (BENCZE 2003: 21). Véleményem szerint is angol átvétel az angol *corner* 'sarok, szöglet' szóból, hiszen a játéktér részei és a mérőnyjátékosok játékkörük szerinti megnevezése, és a szabályok egy része is angol átvétel, miért pont a szögletűgás lenne az egyetlen kivétel, ráadásul, angol nyelvi példával is alátámasztható.

Olasz átvétel lehet a *prezidente* 'a csapat elnöke' < ol. *presidente* 'elnök' szóból.

A *skárpi* 'futballcipő' pedig a cigány nyelvből kerülhetett be a labdarúgók szlengjébe az adatközlők szerint. Azonban sokkal valószínűbb, hogy a francia *escarpin* 'tánccipő, könnyű cipő' szóból származik.

Megállapítható tehát, hogy az angol átvételek nemcsak a labdarúgás sportnyelvére általában, de annak szlengjére is jellemzők. Az idegen szavak kedveltségét az is mutatja, hogy nemcsak a régóta ismert szavakat használják, de manapság is vesznek át idegen — főleg angol — szavakat.

1.2 Köznyelvi szók átvétele. Természetes, hogy a labdarúgók szlengjébe bekerülnek köznyelvi szók, hiszen a mindennapokban használt szavak akaratlanul beszivárognak a nagycsoport szlengébe is. Például: *átvág*, *átver* 'kicszelez'; *doki* 'orvos'; *mozizik* 'bambul'.

1.3. Régi labdarúgó nyelvből való szavak. Az angol átvételeknél már említettem, hogy a labdarúgás Magyarországra kerülésekor a játékkal együtt az angol kifejezések is átkerültek. Ezeket a kifejezéseket és szavakat kísérelték meg magyarosítani, elsősorban a Nemzeti Sport című napilap 1931 és 1940 között. Ennek ellenére az angol kifejezések a

magyarosítás után is máig élnek a labdarúgás sportnyelvében és ezen belül a szlengjében is.

A korai angol átvételeken kívül azonban élnek a szlengben régies magyar kifejezések: *fedzet* 'középpályás'; *sarokrúgás* 'szögletűrúgás'; *jété* (*Játékvezetői Testület*) 'játékvezető', tudniillik ma már nem létezik ez a megnevezés, helyette a Játékvezetői Bizottság használatos.

2. Jelentésbeli szóalkotás

2.1 Névadás. Ez a szóalkotási mód ritka a nemzeti nyelvünk bármely rétegében, legtöbb esetben hangutánzó és hangulatfestő szók keletkeznek így. A labdarúgás szlengjének vizsgálatakor nem találtam, olyan szleng szót, mely ezzel a szóalkotási móddal keletkezett.

2.2 Névátvitel.

2.2.1. Hasonlósági névátvitel A labdarúgás szlengjének legproduktívabb szóalkotási módja. A szavak háromnegyed része ebbe a kategóriába sorolható. Ennek oka talán a szleng érzelmi telítettségében keresendő: emocionálisan egy másik fogalomkörhöz kapcsolódnak bizonyos szavak. A szleng nem megnevez, hanem újranevez, tehát a köznyelvben már létező szavakat más jelentéssel látja el és valamilyen hasonlóság alapján a két, különálló fogalomkört összekapcsolja. Ezek a szavak a legszínesebbek és a legtöbb humort hordozzák magukban: *agy* 'irányító-középpályás'; *besárgul* 'sárgalapos figyelmeztetésben részesül'; *csuka* 'futballcipő'; *elkaszál* 'a játékos az ellenfél minkét lábát kirúgva leteríti'; *feketerigó* 'játékvezető'; *kifli* 'a levegőben a labda kifli formát ír le'; *kötény* 'csel, melyben az ellenfél lábai között továbbítják a labdát'; *műhely* 'játéktér'; *páncél* 'sípcsontvédő'; *rügy* 'talpgomb'; *söprű* 'keresztirányú mozgást végző védőjátékos'; *tűzijáték* 'sorozatos kapuralövés'.

Vannak bizonyos fogalmi körök, melyeket nem csupán egyetlen szó köt össze, hanem több. Igaz valószínűleg kezdetben csak egy szó volt a kapocs a két fogalomkör között, de később nem csak az adott szót használták, hanem a labdarúgás fogalomköréhez hasonló kategória szóképzési analógiáját is átvették. Ilyen fogalmi körök:

— harc: *bomba* 'erős lövés'; *bombáz* 'erősen lő'; *csatár* 'támadó'; *hadrend* 'játékosok elhelyezkedése a játéktéren'; *hadvezér* 'edző'; *idegenlégiós* 'külföldi játékos'; *kivégző* 'büntetőrúgást sikeresen végrehajtó játékos'; *megsarcol* 'köténycselt csinál'; *páncél*

'sípcontvédő'; *találat* 'gól'; *ütközet* 'mérkőzés'; *tűz* 'lő'; *veterán* 'öreg játékos'. Természetes, hogy ezzel a fogalomkörrel van a legtöbb „közös pontja” a labdarúgás szlengjének, hiszen maga a játék is a háború, a csata elvén alapszik: két fél küzd egymás ellen a győzelemért.

— cirkusz: *bohóc* 'kapus'; *bohóckodik* 'véd'; *bevarázsol* 'lehetetlennek tűnő helyzetből jól továbbít'; *bűvész* 'sokat cselező játékos'; *mágus* 'edző'; *trükk* 'csel'. A cirkusz és a labdarúgás azért kapcsolódhat össze, a labdarúgás szlengjét használókban, mert mindkettő célja a szórakoztatás, a látványosság.

— rajzolás: *firka* 'csel'; *firkás* 'sokat cselező játékos'; *papírbogyó* 'labda'. Ebben a fogalomkörben kevesebb közös szót találunk, mint az előző kettőben. Ennek oka abban keresendő, hogy a rajzolás és a labdarúgás fogalomköre általában csak a játékosokban kapcsolódik össze. Esetükben a közös pont onnan származhat, hogy a játékosok elhelyezkedését, a játéktéren való mozgásukat és a taktikát az edzők előre lerajzolják a labdarúgóknak, hogy vizuálissá tegyék azokat. Innen eredhet az összefüggés a papíron mozgó ceruza, vagy körző és a játéktéren mozgó, cselező játékosok között.

Vannak azonban olyan fogalmi körök, melyek nem a labdarúgás egészének feleltethetők meg, csupán azon belül a játék egy résztvevőjével, vagy egy cselrel hozhatók kapcsolatba.

A kapus és a kapus tevékenysége például több különböző fogalomkörrel teremt kontaktust:

— halászat: *halász* 'kapus'; *kapás* 'gól'

— bohóckodás: *bohóc*, *flúgos* 'kapus'; *bohóckodik* 'véd'

— őrzés: *hálóőr*, *kapuőr*, *ketrecőr*, *portás* 'kapus', *porta*, *ketrec* 'kapu'.

2.2.2. Érintkezési névátvitel. Kevésbé produktív, mint a hasonlósági névátvitel, de azért néhány szleng szóban felismerhető: *bőr* 'labda'; *fű* 'játéktér'; *vas* 'kapufa'; *gumis* 'futballcipő, melynek talpgombja gumiból készül'; *körömpassz* 'cipő orrával végrehajtott átadás'; *tizenegyes* 'büntetőrúgás' (a kaputól tizenegy méterre végzik el).

2.3. Jelentésátvitel. A szavak hangalakjának hasonlósága alapján történő jelentésátvitel: *gyurma* 'masször' (< : *gyúró*); *küllő* 'lábfej külső része' (< : *külső*); *kaptafa* 'kapufa'; *cserebogár* 'cserejátékos'. Ez a szóalkotási mód a szleng játékoságát bizonyítja. Nem jellemző a jelentésátvitel másik két módja (a szavak mondatbeli érintkezése alapján, illetve a szócsere a szavak szinonimája alapján) a labdarúgók szlengjének szóalkotására.

2.4. Jelentésbővülés. Például: *trikó* 'mez'; *család* 'csapat'; *zsugás* 'játékos'.

2.5. Jelentés szűkülés. Igen kevés példát találtam a jelentésszűkülésre: *miniszter* 'csapat elnöke'; *karbantartó* 'masször'.

3. Alaki szóalkotás

3.1. Szóösszetétel. Igen gyakori belső szóalkotási mód a labdarúgás szlengjében. Számos példát találni rá: *csukaszeg* 'talpgomb'; *hálóőr* 'kapus'; *ketrecőr* 'kapus'; *lábplasztik* 'sípcsontvédő'; *mesterhármás* 'egy játékos által szerzett három gól egy mérkőzésen'; *múmájér* 'játékos, aki megjátssza magát'; *oldalspori* 'asszisztens'; *partjelző* 'asszisztens'; *taccsbíró* 'asszisztens'; *zászlósőr* 'asszisztens'. Ezekből a példákból is jól látszik, hogy a legtöbb szóösszetétel az asszisztens újranevezésére született, ami valószínűleg annak köszönhető, hogy a leggyakoribb megnevezése a *partjelző* már túlzottan régen használatos, és a szlenget használók számára egyhangúvá vált, elvesztette érzelmi többletét. Mivel ez is egy szóösszetétel volt, szinonimái is szóösszetétel alapján keletkeztek, a különböző elő- és utótagok összekapcsolódásának pedig szinte minden lehetséges kombinációja megszületett: *oldalspori*, *partjelző*, *partbíró*, *taccsbíró*, *zászlósőr*, *zászlósemler*.

3.2. Szóképzés. Ebben a részben csak azokkal a képzésekkel foglalkozom, amelyeket a labdarúgás szlengjét használók alkottak meg, az ő nyelvhasználatukon belül. Azokra a jelenségekre, szavakra, melyek, bár képzés eredményei, de nem a labdarúgás szlengjén belül keletkeztek, hanem már „készen” kerültek be szókincsébe, nem térek ki.

A labdarúgás szlengjének képzői, nem térnek el a bázisnyelv képzőitől, azok közül is a leggyakoribbakat használja és meglehetősen keveset.

3.2.1. Névszóképzők:

-és: *beívelés* 'beadás, melyben a labdát úgy rúgják meg, hogy a levegőben olyan ívet írjon le, hogy középre érve, a kapustól távolodjon'; *pengés* 'technikás'.

-ci: *foci* 'labda'.

-csi: *kapcsi* 'kapáslövés'; *tarcsi* 'tartalék játékos'.

-i: *szögi* 'szöglettrúgás'; *tizi* (*tizenegyes*) 'büntetőrúgás'; *csapikapi* 'csapatkapitány'; *küli* 'lábfej külső része'; *sipi* 'sípcsontvédő'; *spori* (*sporttárs*) 'játékvezető'.

-ó: *gólvágó* 'támadó'; *gyúró* 'masször'.

-ő: *kötő* (*kötény*) 'csel, melyben az ellenfél lábai között továbbítják a labdát'.

-nyó: *finyó* 'kapu felső sarka'

-s: *beállós* 'védők előtt lévő játékos'; *pados* 'cserejátékos'; *tizenegyes* 'büntetőrúgás'

3.2.2. Igeképzők:

-ul: *besárgul* 'sárgalapot kap'

-l: *ikszel* 'döntetlent játszik'; *kezel* 'labdát szabályosan átvesz'.

-z: *besárgáz* 'sárgalapot ad a játékvezető'; *centerez* 'labdát középre bead'; *esernyőz* 'esernyőcselt csinál'; *lepkéz (ik)*, *potyáz (ik)* 'elkerülhető gólt kap a kapus'.

Az igekötőknek fontos szerepe van a labdarúgás szlengjében, hiszen képes módosítani a szavak jelentését. Ez azért is fontos, mert a labdarúgás alapja a mozgás: mind a játékosok, mind a labda mozgása meghatározó jelenségű. Nagyon sok ige igekötővel szerepel:

a) *át-*: *átbasz* 'kicselez'

b) *be-*: *beesernyőz* 'esernyőcselt csinál'; *bekifliz* 'úgy rúgja meg a labdát, hogy az a levegőben kifli formát ír le'.

c) *el-*: *elfektet* 'úgy cselez, hogy ellenfele elesik'; *elkaszál* 'az ellenfél mindkét lábát úgy megrúgja, hogy az elesik'.

d) *fel-*: *felfűz* 'köténycselt csinál'; *felvág* 'durván elgáncsol'.

e) *ki-*: *kilép* 'elmozdul a védők vonalából a kapu felé'

f) *le-*: *leszippant*, *lesimít* 'levegőben lévő labdát lábbal földre helyez'.

g) *meg-*: *meghúz* 'felgyorsít'; *megküld* 'erősen meglövi a labdát'.

A labdarúgás szlengjében ez a hét igekötő szerepel a leggyakrabban. Ezek közül is a *be-* igekötő a leggyakoribb, melyet a *le-* és a *meg-* igekötők követnek gyakoriságuk szerint.

Érdekes, hogy három ige, a *bőröz*, *fektet* és a *fűz* két különböző igekötővel is szerepel a korpuszban, de ugyanabban a jelentésben, tehát az igekötő elveszíti pontosító, új jelentést adó funkcióját: *bebőröz*, *felbőröz* 'köténycselt csinál'; *elfektet*, *megfektet* 'kicselez úgy, hogy az ellenfél elesik'; *befűz*, *felfűz* 'köténycselt csinál'.

4. A szóalkotás ritkább módjai

4.1. Mozaikszó-alkotás. A labdarúgás szlengjében csupán két betűszó található, melynek alapja a szaknyelvből származik: *csk* < *csapatkapitány*; *jt* < *Játékvezetői Testület*.

4.2. Elvonás. A ritkább szóalkotási módok közül ez a leggyakoribb. Bár képzőelvonással egyetlen, a labdarúgás szlengszótárában található szó sem keletkezett, de a szóösszetételek egyik tagjának elvonásával nyolc szó is született: *büntető* < *büntetőrúgás*; *csere* < *cserejátékos*; *irányító* < *irányító-középpályás*; *kapitány* < *csapatkapitány*; *pad* < *cserepad*; *rúgás* < *szabadrúgás*; *szabad* < *szabadrúgás*; *szöglet* < *szögletrúgás*.

4.3. Szóferdítés. A szóferdítésen belül a hasonló alakú szóvá alakításra, szójátékra találtam példát csupán: *kaptafa* < *kapufa*, *csellózik* < *cselez*.

5. Szójárások

A labdarúgás szlengjében szereplő szójárások, olyan kifejezések, melyek valamilyen szóképen, asszociáción alapulnak és elsődleges funkciójuk a nevetetés. Ezen túl azonban érzelmileg telített, és a használója szellemességéről is árulkodik. Az én gyűjtésemben közel harminc szójárást találtam, melyek alapja a képszerűség. A korpusz egészét tekintve ez nem tűnik túl nagy számnak, de figyelembe véve azt, hogy a leggyakoribb képzőkkel is csupán néhány szó képződött a labdarúgás szlengjén belül, mindenképpen érdemes külön figyelmet szentelni vizsgálatuknak. (Ráadásul a szótárban szereplő szójárásokon kívül az adatközlők még jóval többet lejegyeztek, de sajnos a dolgozatomban vállalt céloknak nem tennék eleget, ha olyan kifejezéseket is felvennék a szótárba, melyek csak egyetlen labdarúgócsapat szlengjében szerepelnek).

A szójárások relatív gyakoriságának okát képszerűségükben és a bennük rejlő humorban, játékosságban látom, valamint a beszélők emocionális telítettségében. Ha visszagondolunk a szóalkotási módokra, akkor eszünkbe juthat, hogy a leggyakoribb szóalkotási mód a hasonlósági névátvitel volt, melyben az értelemnek volt hangsúlyos szerepe. Ez nem meglepő, ha visszaidézzük a dolgozat elején megfogalmazott szlengfelfogást, miszerint a szleng sajátos nyelvhasználati-stilisztikai forma, beszédmód, azaz az azonos csoporthoz tartozó egyének érzelmi telítettsége adja meg sajátosságukat. „Gyakorlatilag mind-

egyik szlengkifejezés képszerű a maga módján, vagyis egyidejűleg tartalmazza az expresszió és a komikum elemeit, s ezeket igen nehéz benne elválasztani.” (JELISZTRATOV 1998: 131). Tehát ezekben a kifejezésekben köszön vissza leginkább a karneváli nevetés és hangulat, vagyis a labdarúgás szleng szavai és kifejezései is bizonyítják a kapcsolatot a labdarúgás és a karnevál között.

A legtöbb szójárás a *cselezés* témakörében született: *bevarrja a lábát* 'köténycselt csinál'; *bugyit ad* 'köténycselt csinál'; *elküld borért* 'kicselez'; *hintába ültet* 'kicselez'; *nyuszi a lába közt* 'köténycselt kap'; *keni a pitét* 'cselez'; *satyit ad* 'köténycselt csinál'; *beveszi a zsugát* 'kicselezik'.

A szójárások többségében a *labda* szó szerepel: *eldugja a labdát* 'a csapat lassítja a játékot oldalátadásokkal, időhúzó cselezésekkel'; *eltöri a labdát* 'rosszul találja el a labdát'; *kiszúrja a labdát* 'leveszi a labdát'; *megméri a labdát* 'elmegegy a talpa alatt a labda'; *megnyugtatja a labdát, megveszi a labdát* 'leveszi a labdát'.

Bár, ahogy azt idéztem a fentiekben JELISZTRATOV-tól a szlengkifejezések expresszivitását és komikumát nem lehet szétválasztani, de egyik vagy másik dominanciáját az adott kifejezésben tetten lehet érni. A humor és szellemesség túlsúlyát a következők bizonyítják a leginkább: *harmadik félidő* 'mérkőzések utáni összejövetel'; *a csapat köcsöge* 'csapatkapitány'; *levelező tanfolyamon van* 'ritkán jár edzésre'; *beállítja a vizet az öltözőben* 'kiállítják'. Az expresszivitás uralmát az alábbi kifejezésekben érzékelhetjük: *felszántja a pályát* 'sokat fut, a játéktér minden részén felbukkan'; *menetet rúg rá* 'úgy találja el a labdát, hogy az saját tengelye körül forog'; *rejtekhelyen van* 'szándékosan úgy helyezkedik, hogy ne kapjon labdát'; *olvassa a játékot* 'labdát szerez'.

Tehát a labdarúgás szlengjének szóalkotásmódjairól az állapítható meg, hogy a külső szóalkotási módok közül az angol átvételek jellemzőek, sőt napról napra több angol szót használnak a labdarúgók, és a labdarúgást kedvelők, még azok is, akik nem is ismerik az angol nyelvet. Az így létrejött szavak az egyszerűsítés és rövidítés sajátosságait hangsúlyozzák a szlengben.

A jelentésbeli szóalkotáson belül a hasonlósági névadás a legjellemzőbb a futball szlengjére, sőt ez a leggyakoribb szóalkotási mód a labdarúgók szlengjének egészében is. Elkülöníthetők jellemző fogalmi körök (harc, cirkusz, rajzolás), melyekből több szó is bekerült a futballisták sajátos nyelvhasználatába. Ez a szóalkotási mód emeli ki leginkább a szleng metaforikus és játékos funkcióját.

Az alaki szóalkotáson belül a szóképzésnél érdekesebb az igekötők kapcsolódása az egyes igékhez, ugyanis a legtöbb ige igekötővel szerepel, mely a mozgásirányok pontosítására szolgál, azonban találtam három olyan igét, mely két különböző igekötővel szerepel, de az adatközlők szerint, ugyanabban a jelentésben használatos.

A ritkább szóalkotási módok közül csak háromra találtam példát: mozaikszóalkotás (azon belül is a betűszók), a hasonló hangzású szóvá alakítás és a szóösszetétel egyik tagjának elvonása.

Érdekes azonban a szóképzés és a szóösszetétel egyik tagjának az elvonása közti összekapcsolódás: a szóösszetételek egyik tagjának elvonása után keletkezett szót, tovább alakítva, egy képzővel ellátva is születnek szavak a labdarúgás szlengjében. Például: *szögletrúgás* < *szöglet* < *szögi*; *szabadrúgás* < *szabad* < *szabi*.

Bővebben foglalkoztam a szójárásokkal is. Nemcsak azért mert elég jelentős számban találhatók a korpuszban, hanem mert magukban hordozzák a szlengre jellemző játékoságot és poétikusságot is.

VII. A SZLENG GYAKORISÁGA EGYES TÉMAKÖRÖKBEN

A labdarúgó szlenget azonban nemcsak a szóalkotásmódja alapján kell és érdemes vizsgálni, hanem a szleng szavak előfordulási gyakorisága szerint az egyes témakörökben. Ezt az is alátámasztja, hogy a szleng nemcsak szó- és kifejezés készlet, hanem beszédmód, identitás, élszóbeli lázadás a fennálló rend ellen, ebből tehát, arra következtethetünk, hogy a legtöbb szleng szó a szabályokat betartató személyekhez kapcsolódik. Ezt a gondolatmenetet alátámasztja a gyűjtésem is, hiszen a legtöbb szleng szó a játékvezető és asszisztensei újra-megnevezésének témakörében született, összesen 22.

Kérdőívemben öt nagyobb témakör szerepelt:

1. játéktér és tartozékai, a játékosok felszerelése
2. játékban résztvevő személyek
3. alapvető cselekvések
4. szabályok
5. egyéb (olyan tárgykör, mely az aktív — leginkább profi, fél-profi — labdarúgók ismereteit kéri számon, de ettől függetlenül minden adatközlő kitölthette)

1. Az első nagyobb témakörben a labda szóra adták a megkérdezettek a legtöbb szleng szót (11): *pettyes, laszti, bogyesz, zsuga, bőr, gömb, bogyó, foci, golyó, papírbogyó, pite*. Ez a gyakoriság nem meglepő, hiszen a labda a játék nélkülözhetetlen eszköze és nem csak a profi labdarúgók számára. Emellett formája is igen nagy teret enged a különböző asszociációkra. A második legtöbb (7) szleng kifejezés a játéktér újranevezésére született: *műhely, szentély, pálya, grund, gyep, fű, színpad*. Érdekes, hogy magára a játéktérre ugyanannyi szleng szó keletkezett, mint a játéktér alkotó vonalakra, pontokra összesen: *meszelés, oldalcsík, taccsvonal, partvonal, 'oldalvonal'; gólvonal, alapvonal 'kapuvonal'; tizenhatos 'büntetőterület'; tizenegyespont 'büntetőpont'*. Ebben a témakörben a harmadik leggyakoribb előfordulása a szleng szavaknak a futballcipőre született (6): *csuka, fékező, stoplis, skárpi, éles, gumis*. Ugyanennyi kifejezés vonatkozik a labdarúgók szlengjében a futballcipőn található talpgombra: *stopli, csavar, rügy, gumó, szög, csukaszeg*. A játékosok felszereléséhez tartozik még a sípcsontvédő és a mez is melyre négy, illetve három szleng szót gyűjtöttem. A játéktér tartozékaként itt kell szólni a kapuról és a oldal- és felsőkapufáról, bár erre a három tárgyra összesen nyolc szleng kifejezés született.

2. A játékban résztvevő személyek témakörében igen sok szleng kifejezés található, ami annak köszönhető elsősorban, hogy ehhez a fogalmi körhöz tartozik a játékvezető és

asszisztensei, akik betartatják a játékszabályokat, ők ítélnek, ítékeznek, ezért ellenük lázadnak a leginkább mind a játékosok, mind a nézők. Így tehát egyértelmű hogy lázadásuk nyelvhasználatukban is megmutatkozik. Ezért nem meglepő, hogy ebben a témakörben a játékvezetőre találtam a legtöbb újra-megnevezést (12): *sporttárs, spori, fekesteruhás, feke-terigó, fütyülős, csalkovics, csaló, jété, bíró, kanári, sárgarigó, sípmester*.

Ugyancsak a szabályokat hivatott betartani az asszisztens is, akinek újranevezésére is igen sok (10) szó jött létre: *legyezős, zászlósemler, zászlósőr, partjelző, taccsbíró, partbíró, segítő, lengető, oldalspori, spori*.

Érdekes, hogy a játékosokra általában nem igazán használnak szleng szavakat, de az egyes labdarúgók játékkörüknek megfelelő elnevezéseit sokféleképpen nevezik újra, így például a kapust (8), védő (10), középpályást (5), támadót (5). Magát a csapatot is meglehetőse gyakran illetik szlenges formában (9). A játékosok szemében az edző is olyan személy, aki ellen lázadni kell, hiszen ő az a személy, aki fegyelmet tart, aki megmondja a játékosoknak, hogy mikor mit kell tenniük, ezért nem meglepő, hogy az edző személyét is szívesen nevezik újra (8).

3. Az alapvető tevékenységek mindegyike a labdával hozható összefüggésbe. A játék célja is az, hogy a labdát a kapuba jutassák. A labda levételére, továbbítására és megszerzésére irányuló mozgások és a cselezés is itt van feltüntetve. A korpusz egészének majd egyharmada ebben a témakörben található. A szójárások közül valamennyi ehhez a témakörhöz tartozik. Cselekkel kapcsolatos szleng kifejezések 30 igét tartalmaznak. A cselezéssel kapcsolatos kifejezések közül is a köténcsellel kapcsolatosak a jelentősek, valamint a szójárások gyakorisága is ebben a témakörben a leggyakoribb. Egyébként ebbe a harmadik csoportba összesen közel száz szó található.

4. A szabályokra összesen 14 szleng szót találtam. Ez igen kevésnek mondható főleg akkor, ha figyelembe vesszük, hogy a szabályokat betartató játékvezetőre és asszisztenseire használják a legtöbb szleng kifejezést. Ráadásul vannak olyan szabályok melyeket egy mérközésen többször is megsértének. Például a lesszabály, de mégis csupán egyetlen a szlengben használt kifejezést legyeztek le az adatközlők: *ofszájd*. Ennek két oka is lehet. Az egyik az, hogy az eredeti *les* szó megfelelően rövid és egyszerű a labdarúgók számára, kellőképpen sajátjuknak érzik a szlenget használók is. A másik pedig, hogy egy dolog előfordulási gyakorisága nem egyenesen arányos azzal, hogy a szlenget használók mennyi kifejezést kreálnak az újra-megnevezés szándékával. Vagyis, ha a szlenget használók nem érznek magukba motivációt, érzelmi többletet az adott dolog, fogalom szlengben való megnevezésére, nem születnek szleng kifejezések az adott témakörrel kapcsolatban..

5. Ebbe a tematikus csoportba, olyan fogalomkörök kerültek, melyek a szervezett körülmények között játszó játékosokra vonatkoznak leginkább, de természetesen nemcsak egy adott csapatban játszó ismerhet ide tartozó szleng kifejezéseket, hanem például a nézők is a közvetítésekből. Az volt a tapasztalatom, hogy ezt a részt csak olyanok töltötték ki az adatközlők közül, akik valamilyen egyesületnél játszanak illetve játszottak, ugyanis általában csak egy egyesületnek van elnöke, masszőre, orvosa, illetve valamilyen szintű labdarúgó bajnokságban induló csapatnak van felkészülése a szezon előtt. Ettől függetlenül több mint ötven szleng szót sikerült összegyűjteni.

Összességében elmondható tehát: a cselezés témakörében született meg a legtöbb szleng kifejezés, szójárás, valamint a játékvezetőre és asszisztenseire jellemző a legtöbb szleng szó. Vagyis a labdarúgásnak, mint játéknak, mint karneválnak a két legfontosabb sajátosságára született a szleng kifejezések nagy része: a látványosságra, öröme és a fennálló rend elleni lázadásra.

VIII. ÉRDEKES JELENSÉGEK A LABDARÚGÁS SZLENGJÉBEN

Vannak olyan szavak a labdarúgás szlengjében, melyek más sportág szlengjeiben is megtalálhatók. Például a *bogyó*, *laszti* 'labda'; *mester* 'edző' a kosárlabdázók szlengjében is megtalálható. Véleményem szerint ez nem azt jelenti, hogy ezek, akkor nem a labdarúgás, illetve kosárlabda szlengjébe tartoznak, mert nem egyedi sajátossága az adott sportág szlengjének. Csupán arról van szó, hogy mindkét sportágban szükség van labdára és egy bizonyos szint felett edzőre is, így mindkét sportág játékosai sajátjukként használják ezeket a szavakat. Természetesen ez nem zárja ki azt a lehetőséget, hogy a labdarúgók és a kosárlabdázók szlengje nem érintkezik, hiszen egy labdarúgó is kosárlabdázhat, lehet kosárlabda szurkoló és így szlengjüket is ismerheti, és ez természetesen fordítva is igaz.

Érdekes néhány szót ejteni a *harmadik félidő* 'mérkőzések utáni összejövétel' szójáról. Egyfelől azért, mert a szleng játékosságát tükrözi: a szórakozás a nevetés nem csupán két félidőből áll, magából a mérkőzésből, hanem az azt követő harmadik félidőről, ami a mérkőzés kiváltotta ünneplésre vagy szomorkodásra ad lehetőséget. Másfelől azért is érdekes ez a szójárás, mert kezd beszivárogni a köznyelvi szlengbe is. Például Debrecenben az egyik vendéglátóipari-egység ezt a nevet viseli.

IX. ZÁRSZÓ

Dolgozatomban arra vállalkoztam, hogy megvizsgáljam a labdarúgás szlengjét. Ehhez mindenekelőtt megindokoltam a témaválasztásomat, mind a labdarúgásra, mind a szlengre vonatkozóan. Igyekeztem tisztázni azt is, hogy dolgozatomban, milyen értelemben használom a szleng terminust, megelőzve a félreolvasásokat. Ezen túl elkészítettem a labdarúgás szleng szótárát, mely talán teljes mértékben nem reprezentatív, de annyira mindenképpen mérvadó, hogy megfeleljen egy tudományos igényű munkának.

A gyűjtést kérdőív segítségével végeztem, illetve saját gyűjtés eredménye. Az adatközlők esetében ügyeltem arra, hogy minden társadalmi réteg és mindkét nem megfelelő számban képviselve legyen.

A korpusz elemzését a magyar nyelv szóalkotási módjai szerint vizsgáltam meg, valamint, a szleng gyakoriságát is megvizsgáltam egyes témakörökhöz kapcsolódóan.

Rövidítések

ált.	általában
ang.	angol
cig.	cigány
<i>durva</i>	durva, bántóan közönséges
fn	főnév
<i>gúny</i>	gúnyos
<i>gyak</i>	gyakori
ige	ige
ill.	illetve
ld.	lásd
mn	melléknév
ném.	német
ol.	olasz
<i>ritk</i>	ritka
röv.	rövidítés
Szj	szójárás
tn	tárgyatlan (ige)
tréf	tréfás
ts	tárgyas (ige)
v.	vagy
vö.	vesd össze

A LABDARÚGÁS SZLENGSZÓTÁRA

agy fn *ritk* Irányító-középpályás, az a játékos, aki meghatározza az adott csapat játékát; **irányító**. [Ő szervezi a játékot].

akció fn Támadás.

alagútszel fn *ritk* Az a csel, amikor az ellenfél lábai között továbbítják a labdát; **kötény** [< ném. *tunnel-trikk*].

alakulat fn *ritk* Csapat; **tím**.

alapozás fn *gyak* A tavaszi, ill. őszi szezon előtti, ált. többhetes intenzív edzéssorozat az erőnlét fejlesztésére. [A játékos ekkor alapozza meg állóképességét].

alapvonal fn *gyak* Kapuvonal; **gólvonal**.

alibizik tn ige *ritk* Kerüli a játékba avatkozást, nem vállal felelősséget. [Valójában eljátssza, hogy játszik.]

aréna fn *ritk* Játéktér; **pálya**.

árnyék Szj: *~ra vetődik*: A kapus rosszul vetődik.

átbasz tn ige *durva* Kicszelez; **átvág**.

átvág tn ige Kicszelez. — **átbasz**, **átver**, **elküld**, **keni a pitét**.

átver tn ige Kicszelez; **átvág**.

átvesz ts ige *gyak* Birtokba veszi az érkező labdát, lábbal maga elé helyezi.

banda fn Csapat; **tím**.

beállós fn *gyak* A védők előtt lévő játékos. (ált. az ellenfél egy adott játékosát követi); **bekk**.

bebelsőz ts ige A lábfej belső részével a hálóba továbbítja a labdát.

bebőröz tn ige *gyak* Köténycselt csinál; **kötényt ad**.

becsavar ts ige *gyak* A labdát valamelyik oldalról középre rúgja úgy, hogy a labda egy ívet rajzol a levegőben. — **beível**, **benyes**, **bekanalaz**, **bevarázsol beteker**, **centerez**. Vö. **nagykeró**.

becsületgól fn *gyak* Nagy hátrányban lévő csapat egyetlen gólja.

beesernyőz tn ige Esernyőcselt csinál.

befűz tn ige Köténycselt csinál; **kötényt ad**.

behúroz tn ige *ritk* Az ellenfél lábai között továbbítja a labdát; **kötényt ad**.

behúz Szj: *~za a három pontot*: Megnyeri a mérkőzést.

beível ts ige *gyak* A labdát középre rúgja valamelyik oldalról a támadó felé.

beívelés fn *gyak* Olyan beadás, melyben a labdát úgy rúgják meg, hogy a

levegőben olyan ívet írjon le, hogy középre érve, a kapustól távolodjon.

bekanalaz ts ige *ritk* Technikailag nem tökéletes mozdulattal továbbítja a labdát nehéz helyzetből, ami mégis jó lesz; **becsavar**.

bekifliz ts ige *ritk* Úgy rúgja meg a labdát, hogy az a levegőben kifli formát ír le. Vö. **beteker**.

bekk fn *gyak* Védő. — **beállós, bunkó, centerhalf emberfogó, favágó, liberó, sepregető, söprű, romboló**. [*< ang. back*].

bekötőz tn ige Köténycselt csinál; **kötényt ad**.

belépő fn *gyak* Olyan védekező mozdulat, melyben a védő a támadó lába közé lépve, megállásra készíti.

belső fn *gyak* A lábfej belső része. *~vel passzol*.

benéz ts ige *gyak* A kapus azt hiszi, hogy a labda elkerüli a kaput, ezért nem is mozdul érte, így gól lesz; **lepkézízik**. [Csak nézi a labdát, nem mozdul érte].

benyes ts ige *gyak* A játékos, úgy lövi meg a labdát, hogy az a saját tengele körül forog; **becsavar**.

berámol ts ige *ritk* Gólt lő.[A labdát lábbal a kapuba helyezi].

berepül tn ige *ritk* A védő a kapu felé tartó labda elé vetődik.

besárgáz tn ige *ritk* A játékvezető sárgalapos figyelmeztetéssel sújtja a játékost. Vö. **cédula**.

besárgul tn ige *ritk* Sárgalapos figyelmeztetésben részesül. Vö. **cédula**.

beszed ts ige *ritk* A kapus elkerülhető gólt kap; **lepkézízik**.

beteker ts ige *gyak* A labdát valamelyik oldalról középre rúgja úgy, hogy a labda egy ívet rajzol a levegőben; **becsavar**.

betli fn *ritk* Vereség; **bukó**.

bevarázsol ts ige *ritk* Lehetetlennek tűnő helyzetből jól továbbít, illetve gólt szerez.

bevarr 1. ts ige Gólt lő. **2. Szj:** *~ja a lábát*: Köténycselt csinál; **kötényt ad**. [Az ellenfél lábai közti rést a labdával tünteti el].

biciklicsel fn *gyak* Az a csel, amikor a labda fölött felváltott lábbal köröz a játékos, hogy a védő játékos ne tudja merre fog tovább haladni. [A cselező játékos lábával bicikliző mozdulatot végez].

bikáz tn ige Erősen meglövi a labdát. – **bombáz, megküld**. [Bikaerősen lő].

bíró fn Játékvezető; **spori**. [Döntéshozó].

blokkol ts ige *ritk* A lövés elé áll, hogy megakadályozza a labda továbbhaladását. [*< ang. block 'elzár, eltorlaszol'*].

bogyesz fn *ritk* Labda; **bogyó**.

bogyó fn *gyak* Labda. — **bogyesz**, **bőr**, **foci**, **golyó**, **gömb**, **laszti**, **pettyes**, **zsuga**. [A labda formája miatt].

bohóc fn **1.** Kapus; **portás**. [Ugrál a kapuban, ill. eltérő színű öltözéke van.] **2. Szj:** *~ot csinál belőle*: Kicszelez.

bohóckodik tn ige Véd; **hárít**.

bomba fn *gyak* Erős lövés.

bombáz tn ige Erősen lő; **bikáz**.

bossz fn *gyak* A csapat elnöke. **prezident**. [*< ang. boss 'főnök'*].

botlábú mn **1.** Tehetségtelen (játékos). **2. ritk** Sérült (játékos).

bőr fn **1. gyak** Az a csel, amikor az ellenfél lábai között továbbítják a labdát; **kötény**; [? A labda érinti az ellenfél játékosának bőrét]. **2.** Labda; **bogyó**. [Régen a labda bőrből készült].

bőrös mn és fn Az a csel, amikor az ellenfél lábai között továbbítják a labdát; **kötény**.

bőrösvirli fn *ritk* Az a csel, amikor az ellenfél lábai között továbbítja a labdát; **kötény**.

brigád fn *ritk* Csapat; **tím**.

bugyi Szj: *~t ad*: Köténycselt csinál; **kötényt ad**.

bukó fn Vereség. — **bukta**, **cumi**, **égés**, **ruha**, **zakó**.

bukta fn Vereség; **bukó**.

bunkó mn és fn *gyak* Jobb, illetve bal oldali védőjátékos; **bekk**. [Régen a védőjátékosok, nem voltak technikás já-

tékosok, a lehető legegyszerűbben játszottak.]

büntet tn ige *gyak* Kihasználja az ellenfél hibáját és gólt szerez. (Gyakran: büntetőrúgás értékesítése).

büntető fn *gyak* Büntetőrúgás.

bűvész fn *ritk* Olyan játékos, aki sokat cselez, és keveset passzol és fut. [Bűvészkedik a labdával].

cédula fn *Sárga ~*: Sárgalap; **kártya**, **lap**.

center fn *gyak* Támadó. — **csatár**, **ék**, **gólvadász**, **gólvágó**.

centerez tn ige Szélső labdát középre bead; **becsavar**.

centerhalf fn Középsővédő, középfedezet; **bekk**. [*< ang. 'középfedezet'*].

cerberus fn *ritk* Kapus; **portás**.

coach fn *ritk* Edző; **mester**. [*< ang. 'edző'*].

cumi fn *ritk* Vereség; **bukó**.

család fn *ritk* Csapat; **tím**.

csalkovics fn *gúny ritk* Játékvezető; **spori**.

csaló mn és fn *gyak* Játékvezető;

spori.

csapikapi fn *tréf ritk* Csapatkapitány; **cséká**.

csatár fn *gyak* Támadó; **center**. [*← csata*].

csavar 1. fn Talpgomb; **stopli**. [A talpgombot bizonyos cipők talpába lehet csavarozni.] **2. ts** ige ld. **becsavar**.

cséká fn *gyak* Csapatkapitány. — **csapikapi, csapat köcsöge, kapitány.** [tkp.csk].

csellózik fn *ritk* Cselez.

csere fn *gyak* Cserejátékos; **pados.**

cserebogár fn *ritk* Cserejátékos; **pados.**

csikar-szög fn *ritk* Nagyon éles szög, kapura lövésre alkalmatlan. [Sándor Károly „Csikar” az MTK jobboldali középpályásának (1949-1964) nevéből köznevesült].

csikócsapat fn *gyak* Fiatalkorú játékosokból álló csapat.

csőr fn *gyak* A futballcipő orra. *~rel rúg.*

csuka fn *gyak* Futballcipő. — **éles, fékező, gumis, skárpi.**

csukafejes fn Előre ugorva történő, csaknem vízszintesen elnyúló testtel történő fejelés.

csukaszeg fn *ritk* Talpgomb; **stopli.**

csüid fn A lábfej felső, domború része. *~del továbbítja a labdát.*

dobás fn *gyak* Bedobás; **taccs.**

doki fn *gyak* Orvos.

dressz fn *ritk* Mez.

dropp fn *gyak* Olyan lövés, melyben a labdát pattanás után egyből, de még szinte a földet érintve lövik meg. *Ellőtte ~ból.*

dühöngő fn *ritk* Játéktér; **pálya.**

dzojsztik ld. **joy-stick**

égés fn *gyak* Vereség; **bukó.**

egylet fn *ritk* Csapat; **tím.**

együttes fn Csapat; **tím.**

ék fn *gyak* Támadó; **center.** [Az alakzatnak a támadás irányába előretörő játékosa.]

elbutít ts ige Ügyetlenül bánik a labdával. *~ja a labdát.*

elcsen ts ige Labdát szerez.

eldug A lassítja a játékot oldalátadásokkal, időhúzó cselezésekkel. *~ja a labdát.*

éles mn és fn *gyak* **1.**Fémből készült stoplival ellátott futballcipő; **csuka. 2.** mn *~ lövés:* Erős (lövés).

elfektet ld. **megfektet**

elkaszál ts ige Oldalról, egy kaszáló mozdulattal belerúg az ellenfél játékosába, úgy, hogy az elesik.

elküld tn ige *gyak* Kicselez. **Szj:** *~borért.*

eltör Rosszul találja el a labdát. *~i a labdát.*

elütőmez fn *ritk* Megkülönböztető mez.

emberfogó: fn *ritk* Az a játékos, aki az ellenfél egy adott játékosát követi, zavarja. Ált. a védők előtt helyezkedik el; **bekk.** Vö. **beállós.**

esernyő fn Olyan csel, melyben a játékos a labdát az ellenfél feje fölött átemeli saját magának.

esernyőz tn ige Esernyőcselt csinál. Vö. **beesernyőz**.

ész fn *ritk* Irányító-középpályás, az a középpályán játszó játékos, aki meghatározza az adott csapat játékát; **irányító**.

fakó mn és fn Tartalékcsapat.

falt fn. Szabálytalanság. [< ang. *fault* 'hiba, vétség'].

farag ts ige Több apró szabálytalanságot követ el az ellenfél egy adott játékosa ellen. *~ja ellenfelét*.

favágó fn **1.** Durva játékos, aki többször rúg az ellenfélbe, mint a labdába. **2.** *ritk* Védő; **bekk**.

fedezet fn *ritk* Középpályás.

feketerigó fn *ritk* Játékvezető; **spori**. [A játékvezető ruhája gyakran fekete és fütyül, mint a rigó].

feketeruhás fn *ritk* Játékvezető; **spori**. [A játékvezető ruhája gyakran fekete].

fékező fn *ritk* **1.** Futballcipő; **csuka**. **2.** Talpgomb; **stopli**.

felbőröz ld. **bebőröz**

felfűz ld. **befűz**

félidő Szj: *harmadik* ~ fn *gyak* Mérkőzések utáni összejövetel.

fellazul tn ige A játékosok rendje, alakzata felbomlik a pályán. *~ a védelem*.

fellínizik: tn ige *ritk* Főlöskégesen elívelgeti a labdát. [Federico Fellini, olasz filmrendező nevéből képzett ige.

Látványosságra törekszik, nem hatékonyságra.]

felmegy tn ige Előre megy az ellenfél kapuja közelébe, hogy gólt szerezzen. (Ált. védekező játékos.) *~ fejelni*.

felsőléc fn Felső kapufa; **keresztléc**.

felszánt Szj: *~ja a pályát*.: Sokat fut, a játéktér minden részén felbukkan.

felvág ts ige *gyak* Durván elgáncsol, felrúg.

ficak fn *gyak* A kapu felső sarka. —

ficka, finyó, pipa. [?].

ficka fn *gyak* A kapu felső sarka. [?].

figurázik tn ige Cselez.

finyó fn *gyak* A kapu felső sarka.[?]

firka fn *ritk* Csel.

firkás fn *ritk* Sokat cselező játékos.

flúgos mn és fn *ritk* Kapus; **portás**. [Úgy tartják, hogy minden kapus egy kicsit bolond].

foci fn **1.** Labda; **bogyó, zsuga**. **2.** Labdarúgás, football.

focista fn *gyak* Labdarúgó játékos; **spíler**.

föl- ld. **fel-**

főnök fn **1.** Edző; **mester** **2.** Szakvezető; **3.** Elnök; **prezident**.

frisshús fn *ritk* Újonnan a csapathoz került játékos; **újfiú**.

futó fn *gyak* A két oldalsó középpályás. *Jobb~, bal~*. [A játéktér szélein futnak oda-vissza].

fű fn *ritk* Játéktér; **pálya**.

fütyülős mn és fn *ritk* Játékvezető; **spori**.

gárda fn *ritk* Csapat; **tím**.

gólvadász fn *ritk* Támadó; **center**.

gólvágó fn *ritk* Támadó; **center**.

gólvonal fn *gyak* Kapuvonal.

golyó fn *ritk* Labda; **bogyó**.

gömb fn *ritk* Labda; **bogyó**.

grund fn *ritk* Játéktér; **pálya**.

gumis mn és fn *gyak* Olyan futballcipő, melynek talpgombja gumiból készül. (Manapság műanyagból).

gumó fn *ritk* Talpgomb; **stopli**.

gyep fn Játéktér; **pálya**.

gyertya fn *gyak* A labdának függőlegesen a magasba való rúgása. *~t rúg*. [A levegőben lévő labda íve hasonlít a gyertya alakjához].

gyurma fn *ritk* Masször; **gyúró**

gyúró mn és fn Sportolók masszírozásával foglalkozó személy. – **gyurma, karbantartó, smasszer**.

hadrend fn A játékosok helyezkedése a játéktéren, szerepkörüknek megfelelően. *4-4-2-es hadrendben állnak fel a csapatok*. (4 védő, 4 középpályás, 2 támadó, és természetesen ezen felül egy kapus).

hadvezér fn *ritk* Edző; **mester**.

halálcsoport fn *gyak* Az a csoport, melyben a csapatok szinte mindegyike esélyes a továbbjutásra, de csak

meghatározott számú (ált. kettő) juthat tovább.

halász fn *ritk* Kapus; **portás**.

hálóőr fn *gyak* Kapus; **portás**.

hárít ts ige *gyak* Véd.

hazaadás fn Az az átadás, amikor a játékos a saját kapusának továbbítja a labdát.

házigazda fn *gyak* A hazai pályán játszó csapat.

helyzet fn *gyak* Góllövésre alkalmas szituáció. *Gól~*.

hinta Szj: *~ba ültet.*: Kicselez.

hulla fn *ritk* Sérült, ill. fáradt játékos.

idegenlégiós fn *gyak* Külföldi játékos.

ifista fn Fiatal játékos; **kicsi**. [*< ifjú-sági*].

igazolás fn Új játékos. *Új ~*.

ikszel tn ige *gyak* Döntetlent ér el. [x a totóból].

indít ts ige Labdát előre passzol, úgy, hogy a társnak futni kelljen érte. (tkp. indításra késztet).

irányító fn *gyak* Irányító-középpályás, az a játékos, aki irányítja az adott csapat játékát — **agy, ész, fedezet, futó, játékmester, joy-stick, összekötő, szélső, szervező**.

ismeretlen mn és fn *ritk* Újonnan a csapathoz került játékos; **újfiú**.

játék Szj: *Olvassa a ~ot*: Labdát szerrez.

játékmester fn *ritk* Irányító-középpályás, az a játékos, aki irányítja az adott csapat játékát; **irányító**.

jété fn *ritk* Játékvezető; **spori**. [tkp. *jt* < *Játékvezetői Testület*. A játékvezetők ruháján ez a felirat volt].

jogászkodik tn ige *ritk* Vitatkozik a játékvezetővel.

joy-stick fn *ritk* Irányító-középpályás, az a játékos, aki irányítja az adott csapat játékát; **irányító**. [< ang. 'botkormány'].

kamuzó mn és fn *ritk* Sérült játékos; **maródi**. [Színleli a sérülést, mert nem akar edzeni].

kanári fn Játékvezető; **spori**. [A játékvezetők öltözéke is gyakran színes].

kapás 1.fn *ritk* Gól. *~a van*. **2.** mn *~lövés*: Labda átvétel nélküli meglövése.

kapcsi fn *ritk* Olyan lövésfajta, melyben a labdát átvétel nélkül lövik meg. (Vö. **kapás**)

kapitány fn *gyak* Csapatkapitány; **cséká**.

kaptafa fn *ritk tréf* Kapufa; **léc**.

kapuőr fn *ritk* Kapus; **portás**.

kapuvas fn Kapufa; **léc**.

karbantartó fn *ritk* Masször; **gyúró**.

kártya fn *gyak Sárga~*: Sárgalap; **cédula**.

ken Szj: *~i a pitét.*: Cselez.

keresztléc fn *gyak* Felsőkapufa; **felsőléc**.

keret fn *gyak* Azon játékosok összessége, akiket egy adott mérkőzésre neveznek.

ketrec fn Kapu; **porta**.

ketrecőr fn Kapus; **portás**.

kezdő mn és fn *gyak* Az a játékos, aki a játék kezdetétől a pályán van.

kezel ld. **lekezel**

kézimunka fn *ritk* A védekezésnek az a szabálytalan fajtája, melyben a játékos az ellenfél játékosának mezét megfogja, vagy kézzel meglöki, visszahúzza.

KGB-s fn *ritk* Az a játékos, aki saját csapata ellen játszik, ill. nem játszik teljes erőbedobással.

kicsi mn és fn *gyak* Fialat játékos; **ifista**.

kifli fn Olyan rúgásfajta, melyben a labda a levegőben egy kifliformát ír le.

kilép tn ige Elmozdul a védők vonalából a kapu felé.

kín fn *ritk* Edzőtábor.

kirepülő mn és fn *ritk* A sorfalból a labda irányába vetődő játékos.

kispad fn *gyak* Cserepad; **pad**.

kispadkoptató fn Cserejátékos; **pados**.

kiszúr Szj: *~ja a labdát.*: Leveszi a labdát.

kivégző fn *ritk* A büntetőrúgást sikeresen végrehajtó játékos. [Végrehajtja az ítéletet].

kócs ld. **coach**

kopogó fn *ritk* Rossz minőségű játéktér. Vö. **krumpliföld**.

korner fn. Szöglet. [*< ang. corner* 'sarok, szöglet'].

köcsög Szj: *A csapat ~e. durva ritk* Csapatkapitány; **cséká**.

kőműves Szj: *Hívja a ~t.:* Köténycselt kap.

körömpassz fn Olyan passz, melyet a cipő orrával hajt végre a játékos.

kötény fn *gyak* Az ellenfél kicselezésének az a módja, hogy a játékos a támadónak a lábai között elrúgva viszi tovább v. továbbbítja a labdát; **alagút-csel, bőr, nyuszi a lába közt**.

kötényt ad *gyak* Köténycselt csinál. — **bebőröz, bekötöz, bugyit ad, felfűz, megsarcol, satyit ad**.

kötő fn *gyak* Az ellenfél kicselezésének az a módja, hogy a játékos a támadónak a lábai között elrúgva viszi tovább v. továbbbítja a labdát; **kötény**. *~t ad*. [*< kötény* (röv.)].

krumpliföld fn *ritk* Rossz minőségű játéktér.

küli fn *ritk* A lábfej külső része.

küllő fn *ritk* A lábfej külső része.

külső fn *gyak* A lábfej külső része.

küzdőtér fn *ritk* Játéktér; **pálya**.

láb Szj: *~ában maradt a gól:* Elhibázta a gólhelyzetet.

lábplasztik fn *ritk* Sípcontvédő; **sipi**.

lap fn Sárga~. *~ot érő megmozdulás; cédula*. [*< sárgalap* (röv.)].

laszti fn Labda; **bogyó**.

léc fn *gyak* Kapufa. — **kaptafa, kapuvas, vas**.

lecsúszik fn *gyak* Rosszul találja el a labdát. *Lecsúszott a lábáról*.

lefordul tn ige A labdát birtokló játékos az ellenféltől gyors, hirtelen fordulattal megszabadul.

legyezős fn *ritk* Asszisztens; **partjelző**. [Kezében zászló van].

lehúz Szj: *~za a rolót:* A kapus nem kap gólt.

lekezel ts ige *gyak* A játékos a feléje tartó labdát szabályosan megállítja, hogy továbbíthassa. — **lesimít, lestoppol, leszippant, kiszúr, kivesz, megnyugtat, megszelídít, megvesz**.

leküld Szj: *~i a pályáról.:* A játékvezető kiállítja. Vö. **zuhanyozni**.

lelop tn ige *~ja a lábáról.:* Szabályosan labdát szerez.

lenget ts ige Asszisztensként közreműködik.

lengető fn *ritk* Asszisztens; **partjelző**.

leperdül tn ige Rosszul találja el a labdát, a lábfejről perdülve le-, ill. félre-csúszik. *~ a lábáról*.

lepkéz tn ige *gyak* Elkerülhető gólt kap a kapus; **potyázik**. [Úgy tesz, mintha lepkét próbálna fogni].

lepókháló ts ige A kapu valamelyik felső sarkába lövi a labdát. ~za a sarkot.

lesimít ts ige *ritk* A levegőben lévő labdát lábbal a földre helyez; **lekezel**.

lestoppel ts ige *ritk* A levegőben lévő labdát lábbal a földre helyez; **lekezel**.

leszipant ts ige *ritk* A levegőben lévő labdát lábbal a földre helyez; **lekezel**.

levadász ts ige *ritk* Labdát szerez.

levelező Szj: ~ *tanfolyamon van.*: Ritkán jár edzésre.

liberó fn *ritk* Középsővédő; **bekk**. [Liberó pelenka márkának nevéből köznevesült, a védelemre utal].

lop ts ige **1.** *gyak* Labdát szerez. **2.** **Szj:** ~ja a távolságot: Az ellenfél kapuja felé közeledik.

luft fn ~ot *rúg*. Levegőbe rúg a labda helyett. [< ném. *Luft* 'levegő'].

luk ld. **lyuk**

lyuk fn ~at *rúg*. Levegőbe rúg a labda helyett. Vö. **luft**.

mágus fn *ritk* Edző; **mester**.

malacgól fn *ritk* Olyan gól, melyet a kapus védhetett volna; **potyagól**. [Szerencsés gól].

mancsaft fn *ritk* Csapat; **tím**. [< ném. *Mannschaft* 'csapat'].

maródi fn *gyak* Sérült játékos. — **botlábú, hulla, kamuzó, rehabos**. [? < *lemarad* < *marad*]

matinézik tn ige *ritk* Bambul; **mozi-zik**.

meccs fn *gyak* Mérkőzés. – **találkozó, ütközet**. [< ang. *match* 'mérkőzés'].

megesz ts ige *gyak* A védő játékos nem tudja kivédeni az ellene irányuló cselet. *Ezt megette*.

megfektet ts ige Kicszelez úgy, hogy az ellenfél elesik.

meghúz tn ige *gyak* Felgyorsít.

megküld ts ige Erősen meglövi a labdát; **bikáz**.

megkülönböztető mn és fn *gyak* Megkülönböztető mez.

megmér Szj: ~i a labdát.: Elmegy a talpa alatt a labda.

megnyugtat Szj: ~ja a labdát.: Leveszi a labdát.

megruhá **Szj:** ~za az ellenfelet: Legyőzi az ellenfelet.

megsarcol tn ige Köténycselt csinál; **kötényt ad**.

megszelídíti ts ige *ritk* A levegőben lévő labdát lábbal a földre helyez; **lekezel**.

megvesz Szj: ~i a labdát.: Leveszi a labdát; **lekezel**.

mély mn **1.** Sáros, vizes. ~ a pálya. **2.** Túl magas, vagy túl hosszú. ~ beadás.

menedzser fn. *ritk* Edző; **mester**. [< ang. *manager* 'igazgató, vezető'].

menet Szj: ~*et rúg rá.*: Úgy találja el a labdát, hogy az saját tengelye körül forog.

mentés fn Kapuba tartó labda kirúgása.

mester fn *gyak* Edző. — **coach, főnök, hadvezér, mágus, menedzser, ordibáló, tréner.**

mesterhármás fn *gyak* Egy játékos által egy mérkőzésen szerzett három gól.

meszelés fn A játéktér vonalai. [Mésszel festik fel a játéktér vonalait].

miniszter fn *ritk* Elnök; **prezident.**

mozizik tn ige *ritk* Bambul.

műanyag zokni fn *ritk* Sípcsontvédő; **sipi.**

műhely fn *gyak* Játéktér; **pálya.**

műmájer fn Olyan játékos, aki megjátssza magát. [?ném.]

nagykeró: fn *ritk* Olyan rúgás, melyben a labda nagy ívet ír le a levegőben. (Vö. **beteker**) [*teker* > *kerékpározik* > *keró*]

nyuszi Szj: ~ *a lába közt.*: Köténycselt kap.

ofszájd fn Lesállás. [< ang. *offside* 'les'].

okszi fn A láb külső talp éle. ~*val továbbítja a labdát.* [< *oxford-rúgás* (röv.)].

oktat tn ige Cselez.

oldalcsík fn A játéktér oldalvonala; **taccsvonal.**

oldalspori fn *ritk* Asszisztens; **partjelző.**

ordibáló mn és fn *ritk* Edző; **mester.**

öklöz ts ige Véd. *Ki~i a labdát.*

öreg mn és fn *gyak* Idősebb, tapasztalt játékos; **rutin, veterán, vén.** ~ *róka.*

összeállítás fn *gyak* A kezdő játékosok névsora és elhelyezkedése a játéktéren; **hadrend.**

összekötő fn A középső támadó és a szélső középpályás között elhelyezkedő csatár. *Jobb~.*

összjáték fn A játékosok együttműködése.

pad fn Cserepad; **kispad.** [< *cserepad, kispad* (röv.)].

pados mn és fn *gyak* Cserejátékos; **tarcsis, kispados, töltelék.**

pálya fn *gyak* Játéktér; **dühöngő, fű, grund, gyep, műhely, színpad.**

páncél fn *ritk* Sípcsontvédő; **sipi.**

papírbogyó fn *ritk* Labda; **bogyó.**

partbíró fn *ritk* Asszisztens; **partjelző.**

partdobás fn Bedobás; **taccs.**

partjelző fn Asszisztens; **legyezős, lengető, oldalspori, partbíró, taccsbíró, zászlósemler, zászlósór.**

partvonal fn Oldalvonal. [? A pályán kívüli részt partnak tekintik].

passz fn *gyak* Labdaátadás. [< ang. *pass* 'átad, továbbad'].

penálti fn *ritk* Büntetőrúgás; **tizi**. [*< ang. penalty 'büntetés'*].

pengés mn *gyak* Technikás.

péntekdoktor fn *ritk* Sérült, de a mérkőzés előtti edzésre felépült játékos. [ált. pénteken van a mérkőzés előtti utolsó edzés].

pettyes fn Labda; **bogyó**. [Bizonyos labdák fekete fehér bőrdarabokból vannak összevarrva].

pipa fn A kapu felső sarka. [A felső- és az oldalkapufa találkozása a pipa alakjához hasonlít].

pite fn *ritk* Labda; **bogyó**. [?].

pontrúgás fn Szabadrúgás. [Meghatározott helyről, pontról kell elvégezni].

porta fn *gyak* Kapu; **ketrec**.

portás fn *gyak* Kapus; **bohóc**, **cerberus**, **flúgos**, **halász**, **hálóór**, **kapuór**, **ketrecőr**.

potyagól fn *gyak* Olyan gól, melyet a kapus védhetett volna; **malacgól**.

potyázik: tn ige *ritk* Elkerülhető gólt kap a kapus; **lepkézik**.

prezident fn *gyak* Egyesület elnöke. **bossz**, **miniszter**, **prezidente**, **vezető**. [*< ang. president 'elnök'*].

prezidente fn *gyak* Egyesület elnöke. [? *< ol. presidente 'elnök'*].

ráadás fn *gyak* Hosszabítás.

ráküld ld. **megküld**

rehabos fn Sérült játékos; **maródi**.

rejtekhely Szj: *~en van:* Szándékosan úgy helyezkedik, hogy ne kapjon labdát.

rokon Szj: *~ok elé jön.:* A kapus rosszul jön ki a kapuból.

romboló fn Védő; **bekk**.

rúgás fn *ritk* Szabadrúgás; **szabi**. [*< szabadrúgás (röv.)*].

ruha fn Vereség; **bukó**.

rutin fn *gyak* Öreg játékos; **öreg**.

rügy fn *ritk* Talpgomb; **stopli**. [A talpgomb foréja miatt].

rüszt fn *gyak* A lábfej külső, felső domború része.

sárgarigó fn *ritk* Játékvezető; **spori**. [A játékvezető meze gyakran sárga színű].

sarokrúgás fn *gyak* Szöglet Rúgás; **szöglet**.

satyi Szj: *~t ad.:* Köténycselt csinál; **kötényt ad**.

segítő fn *ritk* Asszisztens; **partjelző**.

sepregető fn A kapu előterét állandó keresztirányú mozgással fedező védőjátékos; **bekk**.

sipi fn Sípcsontvédő; **műanyagzokni**, **páncél**. [röv.].

sípmester fn *ritk* Játékvezető; **spori**.

skárpi fn *gyak* Futballcipő; **csuka**. [? *< cig.*]

smasszer fn *ritk* Masször; **gyúró**.

söprű fn *ritk* A kapu előterét állandó keresztirányú mozgással fedező védőjátékos. Vö. **sepregető**.

spíler fn *gyak* Játékos; **zsugás**.
[<ném. *Spieler* 'játékos].

spori fn *gyak* **1.** Játékvezető. —
csalkovics, csaló, feketerigó, fekete-
ruhás, fütyölős, jété, kanári, sárgari-
gó, sípmester. [< *sporttárs* (röv.)]. **2.**
Asszisztens; **partjelző**.

sporttárs fn **1.** Játékvezető; **spori**.
2. Asszisztens; **partjelző**.

stopli fn *gyak* Talpgomb. – **csa-**
var, csukaszeg, gumó, rügy, szög. [?].

stoplis mn és fn Futballcipő; **csu-**
ka.

szabad fn Szabadrúgás; **szabi.** [<
szabadrúgás (röv.)].

szabi fn *gyak* Szabadrúgás. –
rúgás, szabad. [< *szabadrúgás* (röv.)].

szélső fn *gyak* Oldalsó középpá-
lyás.

szem Szj: ~e van a labdának.:
Pontos átadás.

szentély fn Stadion.

szerel ts ige *gyak* Labdát szerez,
gólvészelyt elhárít.

szerelés fn *gyak* **1.** Labdaszerzés.
2. Játékos felszerelése.

szerkó fn *ritk* Játékos felszerelése.
[< *felszerelés* < *szerelés*].

szervező fn *gyak* Irányító-
középpályás; **irányító.** [A játék szerve-
zője].

szerzemény fn *Új* ~. Újonnan a
csapathoz került játékos; **újfiú.**

színpad fn *ritk* Játéktér; **pálya.**

szívatás fn *ritk* A tavaszi, ill. őszi
szezón előtti, ált. többhetes intenzív edzés-
sorozat az erőnlét fejlesztésére.

szög fn *ritk* Talpgomb; **stopli.**

szögi fn *gyak* Szögletűrúgás; **szöglet.**
[röv.]

szöglet fn *gyak* Szögletűrúgás; **szögi**
[röv.]

szőröz tn ige *ritk* A játékos a táma-
dónak a lábai között elrúgva viszi tovább
v. továbbítja a labdát. Vö. **kötényt ad.**

taccs fn *gyak* Bedobás. –**dobás,**
partdobás. [< ang. *touch*].

taccsbíró fn Asszisztens; **partjelző.**

taccsvonal fn Oldalvonal.

takarít tn ige Gólvészelyt elhárít.

takony fn *ritk* Fiatalkorú játékos; **kicsi.**

találat fn *gyak* Gól.

találkozó fn *gyak* Mérkőzés; **meccs.**

tarcsi fn *gyak* Tartalék játékos; **pa-**
dos.

tartalék fn *gyak* Tartalék-, cserejáté-
kos; **pados.**

team fn *gyak* Csapat. — **alakulat,**
banda, brigád, család, egylet, együttes.
mancsaft. [ang. 'csapat'].

tím ld. **team**

tizenegyes fn *gyak* Büntetőrúgás;
tizi. [Tizenegy méterre a kapuvonaltól kell
elvégezni].

tizenegyespont fn Büntetőpont. Vö.
tizenegyes.

tizenhatos fn *gyak* Büntetőterület.[Tizenhat méterre a kapuvonaltól van egy téglalap alakú terület]

tizi fn *gyak* Büntetőrúgás; **büntető, tizenegyes**. [*< tizenegyes*]

torok fn A láb azon része, ahol a lábszár és a lábfej találkozik. *~kal lő.*

töltelék fn *ritk* Cserejátékos; **pados**.

tréner fn *gyak* Edző; **mester**. [*< ang. trainer 'edző'*].

trikó fn *ritk* Mez.

trükk fn *gyak* Csel.

trükköz tn ige Cselez.

tűz ts ige Lő. *Kapura ~i.*

tűzijáték fn *ritk* Sorozatos kapura lövések. Vö. **tűz**.

újfiú fn *gyak* Újonnan a csapathoz került játékos. — **frisshús, igazolás, ismeretlen, szerzemény, újonc**.

újonc fn *gyak* Újonnan a csapathoz került játékos; **újfiú**.

üres Szj: *~be fut*: Üres területre fut.

ütközet fn Mérkőzés; **meccs**.

vas fn *gyak* Kapufa; **léc**.

vén mn és fn *gyak* Öreg játékos; **öreg**.

veterán fn Öreg játékos; **öreg**.

vezető fn A csapat elnöke; **prezident**.

víz Szj: *Beállítja a ~et az öltözőben. Megengedi a meleg ~et*: Kiállítják.

zakó fn *gyak* Vereség; **bukó**.

zászlósemler fn *ritk* Asszisztens; **partjelző**. [Zászló van a kezében].

zászlósőr fn *ritk* Asszisztens; **partjelző**. [Zászló van a kezében].

ziccer fn *gyak* Biztos gólhelyzet. [*< ném. Sicher 'biztos'*]

zöldfülő fn Fiala játékos; **kicsi**.

zuhanyozni Szj: *~ küldi*.: Kiállítja.

zsír Szj: *Kiveszi a ~ját*.: Leveszi a labdát; **lekezel**.

zsuga 1. fn *gyak* Labda; **bogyó. 2. Szj:** *Beveszi a ~t*. Kicsselezik.

zsugás fn *gyak* Játékos; **spíler**.

Felhasznált irodalom

- BAHTYIN, MIHAIL MIHAJLOVICS (1976): *A szó esztétikája*. (Válogatott tanulmányok)
- BAHTYIN, MIHAIL MIHAJLOVICS (1985): *A szó az életben és a költészetben*.
- BAHTYIN, MIHAIL MIHAJLOVICS (1988): A beszéd műfajai. In: *Tanulmányok az irodalomtudomány köréből*. Szerk. KANYÓ ZOLTÁN és SÍKLAKI ISTVÁN.
- BENCZE IMRE (2003): Mindent bele! Sportnyelvi bűvárlatok. In: *Sportnyelvünk a 21. század elején*. Szerk. BALÁZS GÉZA és GÉTSY LÁSZLÓ. Budapest.
- BENKŐ BORBÁLA KATALIN (2003): A futballnyelv az interneten. In: *Sportnyelvünk a 21. század elején*. Szerk. BALÁZS GÉZA és GÉTSY LÁSZLÓ. Budapest.
- BOTH JÓZSEF (2001): *A futball egy nagy játék*. II. kötet – Képzés. Budapest.
- D. M. W. (1999): Szleng. In: *Mi a szleng? Tanulmányok a szleng fogalmáról*. Szerk. FENYVESI ANNA, KIS TAMÁS, VÁRNAI JUDIT SZILVIA Debrecen.
- DRAKE, G. F. (2002): A szleng társas szerepe. In: *A szlengkutatás 111 éve* Szerk. VÁRNAI JUDIT SZILVIA és KIS TAMÁS
- ESTERHÁZY PÉTER(2006): *Utazás a tizenhatos mélyére*. Budapest.
- FODOR PÉTER: A sport aktualitása. *Debreceni Disputa* 2005/3: 4–8.
- FORSSKÄHL, MONA (1999): A szleng meghatározásáról. In: *Mi a szleng? Tanulmányok a szleng fogalmáról*. Szerk. FENYVESI ANNA, KIS TAMÁS, VÁRNAI JUDIT SZILVIA
- JELISZTRATOV, VLAGYIMIR (1998): *Szleng és kultúra*. Debrecen.
- KIS TAMÁS (1992): *Bakaduma. A mai magyar katonai szleng szótára*. Budapest.
- KIS TAMÁS (1997): Szempontok és adalékok a magyar szleng kutatásához. In: *A szlengkutatás útjai és lehetőségei*. Szerk. KIS TAMÁS 273-294.
- KIS TAMÁS (2006): Nyelvi univerzálé-e a szleng?. URL: http://mnytud.arts.unideb.hu/szleng/tanulmanyok/szluniv_hun.htm.
- MÁNDY IVÁN (1985): *A pálya szélén*. In: uó: Regények. Budapest.
- NIETZSCHE, FRIEDRICH (1990): Emberi – túlságosan is emberi. In: uó: *A vándor és árnyéka*. (ford. TÖRÖK GÁBOR).

- PÉTER MIHÁLY (1999): „Húsz év múlva”. Régebbi és újabb gondolatok a szlengről. In: *Mi a szleng? Tanulmányok a szleng fogalmáról*. Szerk. FENYVESI ANNA, KIS TAMÁS, VÁRNAI JUDIT SZILVIA. Debrecen. 25-38.
- ROBERTS, PAUL (2002): A szleng és rokonai. Mi a szleng? In: *A szlengkutatás 111 éve*. Szerk. VÁRNAI JUDIT SZILVIA és KIS TAMÁS. Debrecen. 131-140.
- SZILVÁSI CSABA (2003): A futballmitológia szókincstára. In: *Sportnyelvünk a 21. század elején*. Szerk. BALÁZS GÉZA és GÉTSY LÁSZLÓ.
- WikSzl. (2007) = *Szleng*. (A Wikipédiából, a szabad lexikonból): URL: <http://hu.wikipedia.org/wiki/Szleng>.